

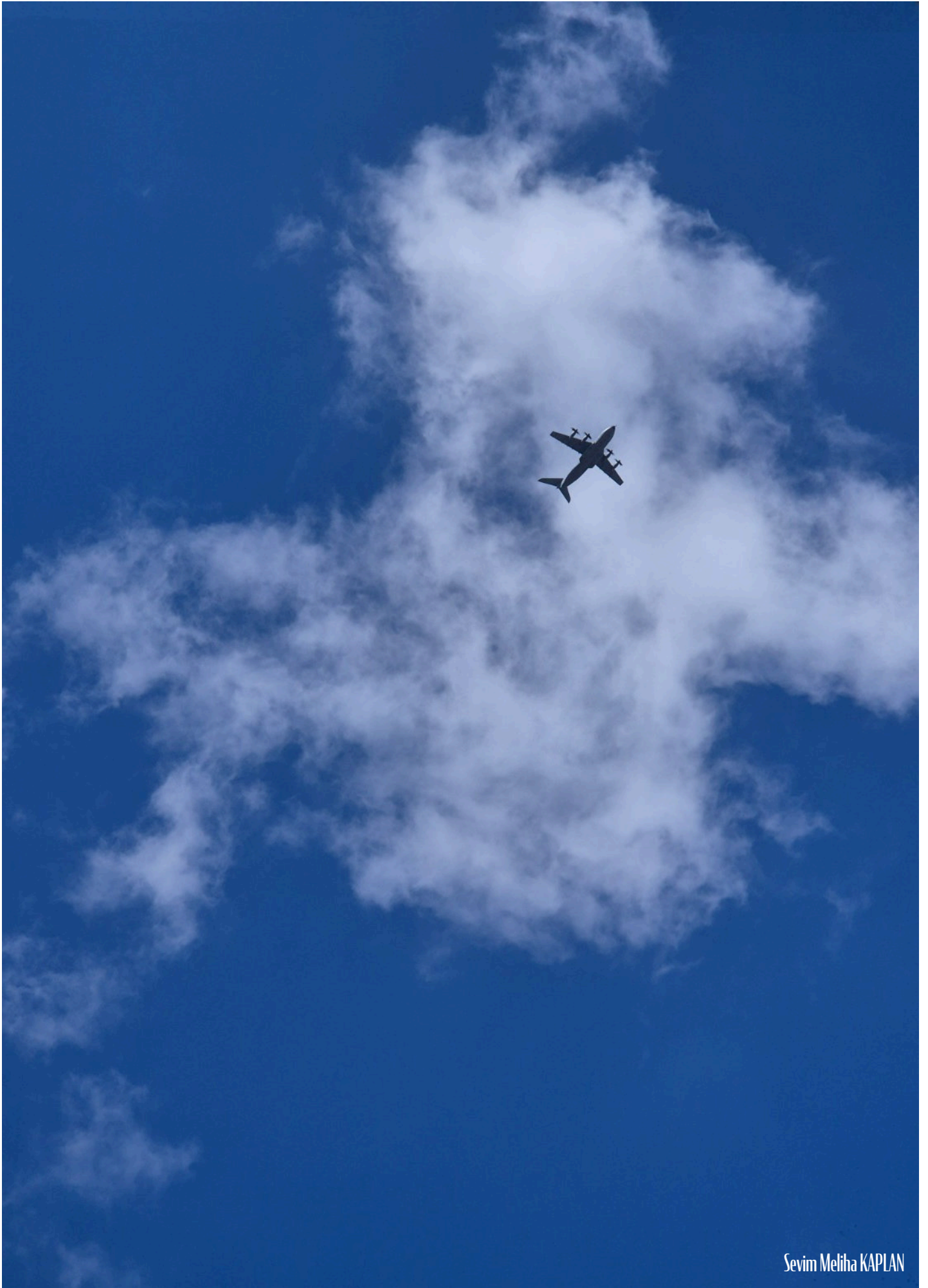
KÜLTÜR VE GEZİ DERGİSİ

Turna

MART 2026/SAYI 6

KAYSERİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
AR-GE Birimi

Sevim Meliha KAPLAN

KAYSERİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Kültür ve Gezi Dergisi TURNA
Mart 2026, SAYI:6
Ücretsizdir
Yerel Süreli Yayın
ISSN: 3062-2395

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü adına
Coşkun ESEN
Kayseri İl Millî Eğitim Müdürü

GENEL KOORDİNATÖR

Şemun AKMAN
Kayseri İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

EDİTÖR

Ergül SİRKINTI

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mehmet BEDİR

YAYIN KURULU

Funda MENEKŞE
Ergül SİRKINTI
Fitnat ERSOY
Engin YAPAR
Ulaş DELİKTAŞ

PEDAGOJİK İNCELEME

Dilek BERBER

FOTOĞRAF KURULU

Mehmet BEDİR
Ulaş DELİKTAŞ

GÖRSEL TASARIM

Ulaş DELİKTAŞ

REDAKSİYON

Funda MENEKŞE

İLETİŞİM

Kayseri İl Millî Eğitim Müdürlüğü
AR-GE Birimi

Gültepe Mah. Talas Bulvarı No:1/B
Melikgazi/KAYSERİ

Instagram: @kayserimem38
@kayseriarage38

X : @kayserimem
@KayseriMEMArge

TEL : 0352 330 11 25

Yazılarınız için
turnadergisi38@gmail.com

KÜLTÜR VE GEZİ DERGİSİ
Turna
MART 2026/SAYI 6

Editörden...

Merhaba değerli okurlarımız.

Dergimiz Turna'nın 6. sayısıyla sizlerle birlikteyiz. Bu sayımızda milletimizin önemli değerlerinden birisi ve daha pek çok açıdan öneme sahip olan AİLE kurumunu ele aldık.

Aile, insanın dünyaya açılan ilk kapısıdır. Hayatı tanıdığımız, değerlerimizi öğrendiğimiz, sevinci ve hüznü paylaştığımız en temel yapıdır. Toplumların ayakta kalmasını sağlayan görünmez harç, çoğu zaman güçlü aile bağlarıdır. Bu bağlar zayıfladığında yalnız bireyler değil, toplumun tamamı sarsılır.

Türk aile yapısı, tarih boyunca dayanışma, saygı ve sorumluluk duygusu üzerine inşa edilmiştir. Anne-baba, çocuk, dede, nine ve akrabalar; sadece kan bağıyla değil, gönül bağıyla da birbirine tutunur. "Büyüğün sözü dinlenir, küçüğün başı okşanır" anlayışı, Türk ailesinin temel taşlarından biridir. Bu yapı, bireyi yalnızlığa değil aidiyete, bencilliğe değil paylaşmaya yönlendirir.

Aile, bireyin karakterinin şekillendiği ilk okuldur. Sevgi, merhamet, sabır ve hoşgörü; ilk olarak aile içinde öğrenilir. Sağlam bir aile ortamında yetişen bireyler, topluma daha güvenli, daha sorumluluk sahibi ve daha vicdanlı adımlar atar. Bu nedenle aileyi korumak, aslında geleceği korumaktır.

Günümüz dünyasında hız, bireysellik ve tüketim kültürü aile bağlarını zorlamaktadır. Ancak değişen şartlara rağmen ailenin önemi azalmamakta, aksine daha da hayati bir hâl almaktadır. Çünkü insan, ne kadar kalabalık içinde yaşarsa yaşasın, sığınacağı sıcak bir yuvaya her zaman ihtiyaç duyar.

Bu sayımızda aileyi; geçmişten bugüne taşıdığı değerlerle, karşılaştığı yeni sınamalarla ve geleceğe bıraktığı mirasla ele aldık. Unutmamalıyız ki güçlü toplumlar, güçlü ailelerin omuzlarında yükselir.

Yedinci sayımız "ÇOCUKLUK" teması ile yayınlanacaktır. Dergimize göndereceğiniz "Çocukluk" temasına uygun yazılarınızı yayınlamaktan mutluluk duyarız.

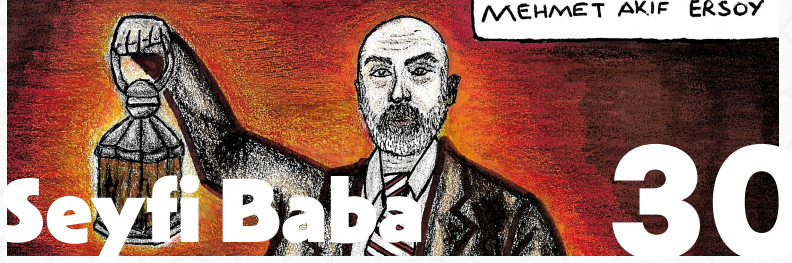
Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle...

Ergül SİRKINTI

Mehmet BEDİR

İÇİNDEKİLER

Dedemin İskelelerinde Bayram Sabahı	1
Ahmet YILDIZ	
Kültepe Kaniş-Karum Ören Yeri	3
Handan KİNİŞ	
Türk Milleti Büyük Bir Ailedir	6
Ergül SİRKİNTİ	
Türk Kültüründe Aile Kurumunun Tarihî Devamlılığı ve Dönüşümü	7
Mehmet BULUT	
Okulöncesi ve İlkokul Dönemi Eğitiminde Ailenin Rolü	14
Fulya ÖNAL	
Dijital Dünyada Aile Olmak	20
Hakan AKKUŞ	
Aile Yılı/Mutlu Aile Mutlu Toplum	22
Mehmet ESEN	
12 Mart	28
Mahmut Doğan ÖZMEN	

DEDEMİN İSKEMLELERİNDE BAYRAM SABAHİ

Ahmet YILDIZ

Dedem, her birinin ayrı görevi vardır der ve anlatırdı; alet çantasındaki malzemeleri göstererek. Bir aile olmak gibi hepsi görevini yerine getirince çok güzel, çok güçlü işler ortaya çıkar derdi, yaptığı iskemlelere bakarken. Küçük yaşına rağmen, sabırla mahir bir usta gibi yaptığı işi bana anlatırdı; eliyle tuttuğu küçük çivileri bana çaktırmaya çalışırken. "Ben yaptım!" gururunu ve mutluluğunu tattırırdı bir eğitimci edasıyla.

"İskemlelerin dört ayağı eşit olacak, yere sağlam basacak, ayaklardan biri diğerine omuz verecek, yardımcı olacak ki her türlü sıkıntıyı, zorluğu, üzüntüyü paylaşarak azaltacak ve bitirecekler. Mutluluğu ve sevinci paylaştıkça da büyütüp çoğaltacaklar; o mutluluk büyüyüp geliştikçe toplumlar, milletler, ülkeler, tüm dünya mutlu bir aile olacak." diyerek yaptığı iskemlelere anlamlar yüklerdi.

Dedem, bu bayram öncesi de her bayram olduğu gibi, uzak yakın bütün aile üyelerini arayıp bayram sabahı kahvaltıda ninemin hazırlayacağı bayram sofrasına davet etmişti. Herkes gelip bayramlaşacak, kahvaltılarını yapıp oturacak, hasret giderip sohbet edecekti. O sabah herkes oradaydı ve dedemin yaptığı iskemlelerde oturuyordu, fakat bir kişi yoktu. Dedem, bayram gecesi aramızdan ayrılmıştı.

Şimdi düşünüyorum da aile olmak neydi?

Her yağmur yağdığında, damlı evlerin tavanlarından damlayan sularının altında; üstünde fukur fukur kaynayan çayın olduğu bir odun sobasının etrafında ısınmaktı aile olmak.

Bacası tüten tek odanın sıcaklığında; rengârenk çiçekleri olan bahçeli bir evde, hayallere dalıp mutluluğun resmini yapmaktı aile olmak.

Belki askere giden delikanlısını birlikte uğurlamaktı, belki okumaya giden evladına, "Ceketimi satarım yine de seni okuturum!" diyen babanın fedakârlığı, belki de sevinç gözyaşlarını tutamayan bir annenin ağlamasıydı aile olmak.

Toprağa düşen yağmur damlaları ile hoş bir rayihadır. Nüveden meyveye dönüşün, her tanenin özenle dizildiği başağın adıdır aile olmak.

Kızını telli duvaklı bir şekilde gurbete gelin gönderen annenin üzüntüsünü "Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler" türküsünü yakmasıydı aile olmak.

Fırtınalara, felaketlere karşı her mevsim yeşil kalmayı başarabilen, dalları arasına aldığı çocuklarıyla her mevsim farklı farklı çiçekler açan bir ağaç; bazen yüce bir çam, bazen koca bir çınardır aile olmak.

Yaşlı bir çiftçinin, çocuklarına hayatının son deminde ellerine tutuşturduğu bir demet çubukla verdiği dersin adıdır aile olmak.

Beli bükülmüş yaşlılarımızı, yalnızlığa terk edilmiş huzur evlerinde değil; anılar biriktirdikleri evlerinde ziyaret etmektir aile olmak.

Zevalinde yüreğe düşen acı bir kor, vuslatında bir ömür huzur ve mutluluktur aile olmak.

Zaman geçtikçe o iskemleleri ayakta tutmaktır; her biri farklı renklere boyanmış olsa da kabullenip bir arada durmaktır aile olmak.

Gelenek, göreneklerimizde ve kültürümüzde içi dolu aile kavramının yavaş yavaş teknoloji ile birlikte bizleri birbirimize yabancılaştırmaması ümidiyle...

KÜLTEPE KANIŞ-KARUM ÖREN YERİ

Handan KINIŞ

Kültepe, günümüz Türkiye'sinde Kayseri il sınırları içerisinde yer alan ve Kültepe köyü yakınlarında bulunan önemli bir arkeolojik sit alanıdır (Tüysüz, Alkaç & Kulakoğlu, 2023). Kaniş-Karum olarak da bilinen bu bölge, Eski Tunç Çağı'ndan itibaren Anadolu'nun önde gelen ticaret ve kültür merkezlerinden biri olmuştur. Arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan belgeler ve buluntular, Kültepe'nin, Asur Ticaret Kolonileri Çağı boyunca bölgesel ve uluslararası ticaret açısından kritik bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Özgüç, 1955).

Kültepe'nin, Eski Tunç Çağı ile Orta Asya ve Anadolu arasındaki ticari ilişkilerde oynadığı rol, bölgenin uluslararası ticaret ağı içerisindeki önemini gözler önüne serer (Kutlu, 1963). Asur tüccarları, Anadolu'nun farklı bölgelerinden temin ettikleri ticaret mallarını buradan Mezopotamya'ya ve çevresine taşımışlardır. Bu ticaret ağları sayesinde, Anadolu ve Asur arasında yalnızca ticari değil, kültürel ve sosyal etkileşimler de yoğunlaşmıştır (Özgüç, 1953). Yapılan kazılar, ticaretin yanı sıra hukuk, diplomasi ve toplumsal yapı hakkında önemli veriler sunan kil tabletler ve yazılı belgeleri gün yüzüne çıkarmıştır (Kahya, 2023).

Kültepe'den çıkarılan belgeler, dönemin ticaret yapısını, fiyatlandırma sistemlerini, borçlanma usullerini ve taşımacılık ağlarını ayrıntılı olarak gözler önüne sermektedir (Çizmeli Öğün, 2006). Bu buluntular arasında, tüccarların alım satım faaliyetlerini ve ticari ortaklıklarını belgeleyen anlaşmalar, kefalet işlemleri ve borç kayıtları da bulunmaktadır (Kahya, 2023).

Kültepe, bu yönüyle Anadolu'daki ticaret hukukunun temellerini anlamak açısından eşsiz bir kaynak teşkil etmektedir.

Kültepe'nin en önemli arkeolojik özelliklerinden biri, Anadolu'da yazının ilk kullanımına dair örneklerin burada ortaya çıkmış olmasıdır (Özgüç, 1959). Bölgeden çıkarılan kil tabletler üzerindeki yazıtlar, dönemin ticaret dili ve yazı sistemine dair ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Bu tabletler, Asur çivi yazısı ile yazılmış olup, ticari kayıtlar, sözleşmeler ve hukuki belgeler içermektedir (Kutlu, 1969). Bu belgeler, yazının, ticaretin düzenlenmesinde ve iletişimin sağlanmasında nasıl kullanıldığını göstermesi açısından büyük bir öneme sahiptir (Bilgi, 1975).

Arkeolojik kazılarda ayrıca, dönemin sanat anlayışını yansıtan heykelcikler, figürinler ve mühürler de bulunmuştur. Kültepe'deki kazılarda ele geçirilen mermer idol ve heykelcikler, yalnızca sanat tarihi açısından değil, aynı zamanda dini inançlar ve günlük yaşam hakkında da bilgi sunmaktadır (Özgüç, 1957). Bu eserler, Asur ticaret kolonileri ile yerel halk arasındaki etkileşimin sanat yoluyla nasıl şekillendiğini göstermektedir.

Kültepe Kaniş-Karum Ören Yeri, günümüzde hem kültürel hem de arkeolojik bir miras alanı olarak korunmaktadır (Tüysüz vd., 2023). Bölgeden çıkarılan eserler, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Bursa Müzesi ve Kayseri Müzesi gibi çeşitli müzelerde sergilenmektedir (Toptaş vd., 2019). Kültepe'de ele geçirilen tabletler, UNESCO'nun Dünya Belleği Listesi'ne dâhil edilmiş olup, bu yönüyle kültürel mirasın korunmasında uluslararası bir öneme sahiptir (Çizmeli Öğün, 2006).

Bu ören yeri, arkeolojik kazılar ve koruma faaliyetleri sayesinde hem bilim insanlarına hem de ziyaretçilere Anadolu'nun erken tarihine dair benzersiz bir pencere sunmaktadır (Kutlu, 1969). Ayrıca, bölgenin turizme kazandırılması sürecinde sürdürülebilir turizm politikaları benimsenmiş, ziyaretçilerin tarihi ve kültürel değerleri daha iyi anlamaları amacıyla bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır (Karapınar & Barakazi, 2017).

Kültepe Kaniş-Karum Ören Yeri, Eski Tunç Çağı'ndan itibaren Anadolu'nun ticaret ve kültür merkezi olarak gelişmiş ve günümüze kadar korunmuş önemli bir arkeolojik alandır. Bölgenin ticaret ağları içerisinde oynadığı kritik rol, kültürel etkileşimleri ve yazının kullanımına dair sağladığı bilgilerle bilim dünyasına katkı sunmaktadır (Özgüç, 1955; Kutlu, 1963). Kültepe, günümüzde hem kültürel mirasın korunması hem de arkeolojik turizmin geliştirilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. UNESCO Dünya Belleği Listesi'ne dahil edilen Kültepe tabletleri, bölgenin uluslararası alanda tanınmasına ve korunmasına olanak sağlamıştır (Çizmeli Öğün, 2006; UNESCO, 2015). Bu mirasın korunması ve tanıtılması,

yalnızca bölgesel değil, küresel bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır.

Kültepe tabletleri, yalnızca Anadolu'nun değil, insanlık tarihinin de önemli bir kültürel mirasını temsil etmektedir. Bu tabletler, geçmişten günümüze kadar uzanan tarihsel, sanatsal ve kültürel öğeleri bünyesinde barındıran somut ve soyut değerler sunmaktadır (Kutlu, 1969). Bu eserlerin taşıdığı paha biçilmez kültürel ve tarihsel bilgiler, insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmektedir. Kültepe tabletleri, gelenek, toplumsal olaylar, ticaret ve hukuki düzenlemeleri içermesi nedeniyle, hem geçmişe dair hem de bugünün kültürel yapılarıyla bağlantılı bir perspektif sağlamaktadır (Özgüç, 1955; Kahya, 2023). Bu özellikleriyle Kültepe, sanat, tarih ve kültür turizmi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Kültepe'de gerçekleştirilen arkeolojik kazılar, antik döneme dair çok sayıda kalıntının ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Bu kalıntılar arasında, dönemin ticaret yolları, kervan organizasyonları ve ticaret mallarının detaylı bir resmini sunan belgeler bulunmaktadır (Bilgi, 1975). Özellikle, mühürler,

tabletler ve heykelcikler gibi buluntular, dönemin sanat anlayışını ve sosyo-kültürel yapısını yansıtan önemli eserler arasında yer alır (Özgüç, 1957). Ayrıca, kazılar sırasında ortaya çıkarılan kil tabletler üzerindeki yazıtlar, Anadolu'da yazının erken dönemlerde kullanılmaya başlanmasını belgeleyen önemli kanıtlardır (Kutlu, 1969).

Bu arkeolojik kalıntılar, Kültepe'nin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndaki merkezi rolünü ve ticaretin kurumsal yapısını gözler önüne sermektedir. Tüccarların alım satım faaliyetlerini ve borç kayıtlarını detaylandıran belgeler, aynı zamanda Anadolu ve Mezopotamya arasındaki ticari ilişkilerin nasıl düzenlendiğini anlamamıza olanak tanır (Kahya, 2023). Kültepe'de bulunan kalıntılar, sadece tarihsel bir bilgi sunmakla kalmaz, aynı zamanda arkeologlar, tarihçiler ve sanat tarihçileri için geniş bir araştırma alanı sağlamaktadır (Özgüç, 1959). Bu yönüyle Kültepe, akademik çalışmalar açısından büyük bir değer taşımaktadır.

Kültepe Kaniş-Karum Ören Yeri, sahip olduğu tarihsel ve arkeolojik zenginlikler nedeniyle önemli bir turistik potansiyele sahiptir (Karapınar & Barakazi, 2017). Bölge, hem yerli hem de yabancı turistler için ilgi çekici bir destinasyon sağlamaktadır. Kültepe'nin arkeolojik buluntularla dolu yapısı, ziyaretçilere antik dönemin ticari, sosyal ve kültürel yaşamını keşfetme fırsatı sağlamaktadır (Tüysüz vd., 2023). Ayrıca, UNESCO Dünya Belleği Listesi'ne dahil edilen Kültepe tabletleri, bölgenin uluslararası alanda tanıtılmasına önemli bir katkı sağlamaktadır (Çizmeli Ögün, 2006).

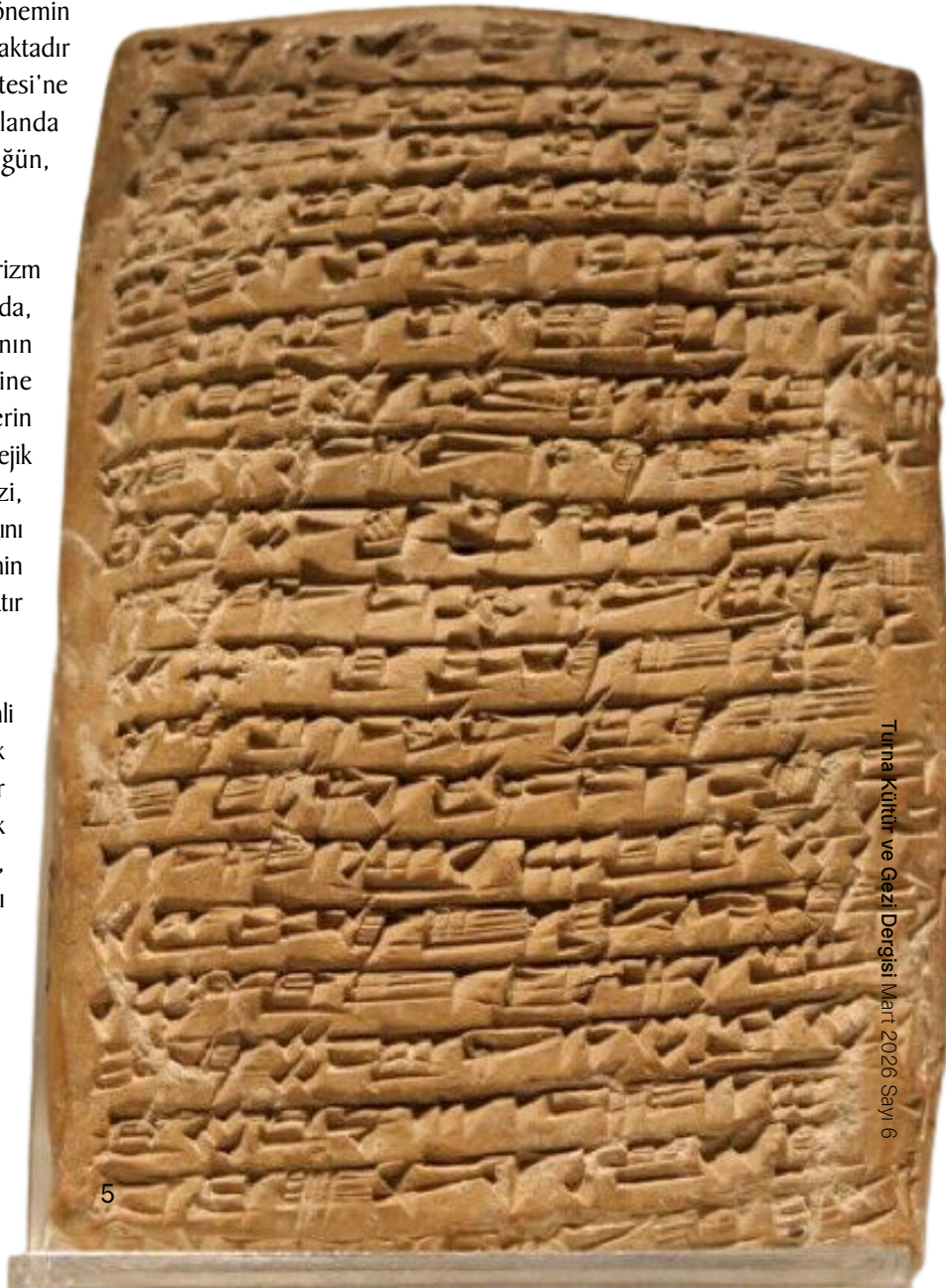
Bölgenin turistik potansiyelini artırmak için sürdürülebilir turizm stratejilerinin benimsenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Kültepe'de gerçekleştirilen kazı ve koruma çalışmalarının tanıtımı, bölgenin ziyaretçi sayısını artırma potansiyeline sahiptir (Özgüç, 1954). Aynı zamanda, turistik faaliyetlerin yerel halkın ekonomik kalkınmasına katkı sağlaması için stratejik planlamaların yapılması önemlidir (Karapınar & Barakazi, 2017). Bu doğrultuda, ziyaretçilerin kültürel mirasa duyarlılığını artırmak için eğitim programları ve bilgilendirme faaliyetlerinin düzenlenmesi, sürdürülebilir turizm açısından faydalı olacaktır (Kutlu, 1963).

Kültepe, tarih, arkeoloji, dilbilim ve ekonomi gibi çok disiplinli alanlarda akademik çalışmalar için olağanüstü bir kaynak sunmaktadır. Özellikle Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na dair elde edilen kil tabletler, dönemin sosyal ve ekonomik yapısına ilişkin kapsamlı bilgiler sağlamaktadır. Bu tabletler, ticaret anlaşmaları, borç sözleşmeleri, alım-satım kayıtları ve kişisel yazışmalar gibi çeşitli belgeleri içermekte olup, akademik çalışmalar için önemli birincil kaynak niteliğindedir (Özgüç, 1959; Kutlu, 1969). Tabletlerdeki kayıtlar, dönemin ticaret yolları ve ticari organizasyonları hakkında detaylı bilgiler sunmakta, bu da tarihsel ekonomi ve hukuk

alanlarında yapılan çalışmalara katkı sağlamaktadır (Erol, 2014; Köroğlu vd., 2023).

Kültepe'nin akademik değeri, yalnızca arkeoloji ve tarih alanında değil, aynı zamanda dilbilim ve kültürel çalışmalar açısından da dikkat çekicidir. Asurca ve Eski Anadolu dillerine ait metinlerin bulunduğu Kültepe tabletleri, dillerin etkileşimi ve kültürel aktarım süreçleri hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır (Aydın, 1994).

Sonuç olarak, Kültepe Kaniş-Karum Ören Yeri'nin tarihsel ve kültürel potansiyelinin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir. Bu doğrultuda, bölgenin sürdürülebilir bir turizm destinasyonu haline getirilmesi, koruma ve restorasyon çalışmalarının geliştirilmesi, tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve yerel halkın sürece dahil edilmesi kritik adımlar olarak öne çıkmaktadır. Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, yalnızca ekonomik kalkınmayı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda Kültepe'nin insanlığın ortak mirası olarak gelecek nesillere aktarılmasını mümkün kılacaktır. Bu kapsamda, ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliklerinin güçlendirilmesi ve Kültepe'nin kültürel diplomasi alanında etkin bir şekilde kullanılması, bölgenin hak ettiği değeri görmesini sağlayacak ve Türkiye'nin kültürel miras zenginliğini dünya sahnesine taşıyacaktır.

TÜRK MİLLETİ BÜYÜK BİR AİLEDİR

Ergül SİRKİNTİ

Türk milleti, tarih boyunca geniş coğrafyalara yayılmış, farklı kültürlerle temas etmiş fakat öz kimliğini ve ortak ruhunu hiçbir zaman kaybetmemiş büyük bir ailedir. Bu aile, köklerini Oğuzhan destanlarından, Hunların Asya bozkırlarındaki kudretinden, Köktürklerin Bengü Taşlara kazınmış bilge sözlerinden ve Uygurların yüksek medeniyet birikiminden alır. Türklerin tarih sahnesindeki bu derin kökleri, millet olma bilincinin temel taşlarını oluşturmaktadır.

Orta Asya bozkırlarında filizlenen bu kadim kimlik, zamanla sadece bir devlet veya boy değildir; adeta geniş bir çadırın altında toplanmış büyük bir topluluk hâline gelmiştir. Bugün Orta Asya'dan Balkanlara, Anadolu'dan Sibirya steplerine kadar uzanan geniş bir coğrafyada ortak dili, kültürü, tarihi ve kardeşlik duygusunu paylaşan yüz milyonlarca insan yaşamaktadır.

Bu büyük ailenin günümüzdeki bağımsız devletleri, Türk dünyasının gücünü ve çeşitliliğini göstermektedir. Türkiye Cumhuriyeti, tarihsel birikimi ve kültürel gücüyle bu ailenin merkezinde yer alırken; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti aynı kökten gelen devlet geleneğini sürdüren önemli üyeleridir. Her biri farklı coğrafyalarda bulunsa da bu ülkelerin dili, kültürü, folkloru, müziği ve tarih anlatıları birbirini tamamlayan bir bütünü meydana getirir.

Türk milletinin ailesi yalnızca bugünkü Türk devletleriyle sınırlı değildir. Tarihin farklı dönemlerinde Türk kültürünün etki sahasında kalan, köken bağı olan veya kültürel bağ kuran toplumlar da bu büyük yapının bir parçası olarak görülmektedir. Örneğin Macaristan, tarih boyunca Türk topluluklarıyla yoğun etkileşim yaşamış ve kültürel olarak bu mirastan önemli izler taşımaktadır. Ortadoğu, Balkan, Kafkasya gibi coğrafyalardaki birçok topluluk, yüzyıllar boyunca Türklerle iç içe yaşamış ve bu ortak tarih bugüne kadar gelen derin bir bağ oluşturmuştur.

Bu geniş ailenin en büyük güçlerinden biri, çeşitlilik içinde birlik anlayışıdır. Coğrafyalar farklıdır; iklim, yaşam tarzı ve lehçeler çeşitlilik gösterir. Ancak bu farklılıklar Türk milletinin ortak ruhunu zedelemeyiz, aksine onu daha zengin kılar. Halk müziklerinde benzer ezgiler, destanlarda ortak kahramanlar, yemek kültüründe yakın tatlar, örf ve adetlerde neredeyse aynı ruh görülür.

Türk milleti, tarihin derinliklerinden günümüze uzanan büyük bir çınar gibidir. Kökleri Asya'nın bozkırlarında, dalları ise dünyanın dört bir yanında uzanan bu çınar; Hunlardan Köktüklere, Uygurlardan Selçuklu ve Osmanlılara, oradan da günümüz Türk devletlerine ulaşan eşsiz bir tarih ve kültür birikiminin ürünüdür. Bu yüzden "Türk milleti büyük bir ailedir" sözü sadece bir slogan değil; binlerce yıllık ortak kaderin, ortak hafızanın ve ortak kültürün özetidir.

TÜRK KÜLTÜRÜNDE AİLE KURUMUNUN TARİHİ DEVAMLILIĞI VE DÖNÜŞÜMÜ

Mehmet BULUT

Türk kültüründe aile, yalnızca biyolojik bir hayata tutunma biçimi ya da basit bir ekonomik birliklik değildir; pek çok araştırmacının ve anlatının gösterdiği üzere, bu kurum, aynı zamanda belirli manevi kodlarla örülmüş bir “medeniyet beşiği” işlevi görür. Eski Türk topluluklarında aile, çocuğun değerleri ve davranış kalıplarını öğrendiği temel sosyal alanlardan biri olarak görülmüştür.

Ocak kavramı, birçok destan ve sözlü anlatıda ailenin bir arada oluşunu temsil eden bir sembol olarak karşımıza çıkar. Ocağın tütmesi, sadece biyolojik bir hayatta kalma mücadelesi değil; aynı zamanda soyun, kültürün ve elbette devletin bekasının da teminatıdır. Çünkü Türk devlet felsefesinde aile, devletin çekirdeği ve küçük bir numunesidir.

Bozkır kültürünün çetin şartlarından günümüz modern toplumuna uzanan tarihsel çizgide Türk aile hayatının derinliği, inanç sistemindeki “kutsal ocak” algısı ve bu kurumun toplumda üstlendiği önemli işlevler günümüzde de devam etmektedir. Türk düşünce dünyasında ailenin varlığı, sıradan bir barınma ihtiyacının ötesinde “ocağın tütmesi” ifadesiyle ifade edilen manevi bir yere sahiptir. Bu benzetim, kökenlerini eski Türk inanç sistemindeki “Ateş Kültü”nden alır. Ateş; temizleyici (Nevruz), koruyucu ve birleştirici bir güç olarak kabul edilir ve evin merkezi (çadırdaki konumu) olarak görülür. Bu nedenle ateşin sönmemesi ve dumanın tütmesi, yalnızca yaşamın devamlılığı değil; aynı zamanda atalar ruhuyla olan bağın, soyun ve kültürün kesintisiz devamlılığının en güçlü işaretidir. Türk kültüründe bir aileye beddua edilirken “ocağın sönsün” denilmesi, bu kutsal ateşin ve nihayetinde soyun kurumasını dilemek anlamına gelir. Ailenin bu dokunulmaz kutsiyeti, kökenlerini doğrudan Türk kozmogonisinden alır. 8. yüzyılda taşa kazınan Orhun Yazıtları, Türklerin evren ve insan tasavvurunu şu ifadelerle anlatmaktadır: Bilge Kağan’ın “Üze kök tengri asra yagız yir kılındukda ikin ara kişi oğlu kılınmış.” (Üstte ulu Tanrı altta yağız yer yaratıldığında ikisi arasında kişi oğlu da yaratılmıştır.) ifadesi, insanı ve dolayısıyla aileyi Gök ile

Yer arasında dengeyi sağlayan kozmik bir düzenin parçası olarak konumlandırmaktadır. İnsanoğlu, rastgele bir varlık olmaktan ziyade bu iki âlem arasında düzeni sağlamakla yükümlüdür. Bu bilinç, Türk sosyal yapısında aşağıdan yukarıya doğru işleyen birbirine zincirleme bağlı muazzam bir hiyerarşinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bunu “Hayat Ağacı” metaforunda açıkça görürüz. Ayrıca Bilge Kağan, Kül Tigin yazıtının doğu yüzünde, devleti kuran babası İltiş Kağan’dan bahsederken annesi İlbilge Hatun’u ondan ayırmaz. Tanrı’nın devleti yönetmeleri için hem babasını hem de annesini millet üzerine atadığını söyler. Bu cümle, kadının devlet yönetimindeki “kut” sahibi konumunu gösterir. Bu piramidal yapının en tabanında, sistemin çekirdeğini oluşturan Oguş (Aile) bulunmaktadır. Ancak bu yapı statik bir nitelik taşımamakta, yaşayan bir organizma gibi büyüyüp genişlemektedir. En küçük birim olan aileden (oguş) başlayarak sülale ve boylar hâlinde genişleyen bu yapı, nihayetinde devleti (İl) meydana getirir. Yani devlet, gökten inen bir güç değil, ailenin genişlemiş hâlidir. Bu silsile, Türk devlet anlayışında devletin tepeden inme bir otorite değil; ailenin kendisinden ortaya çıkan bir yapı olduğunu göstermektedir. Devlet, “büyük bir aile” olarak nitelendirilebilir. Yusuf Has Hâcib, Kutadgu Bilig’de bu hiyerarşinin temeli olan aile içi eğitimin (töre) devletin bekası için önemini şu şekilde özetlemektedir: “Oğul terbiye görse, il tüz (düzenli) olur.” Bu hikmetli söz, mikro yapı ile makro yapı arasındaki kopmaz bağı gösterir: Aile ocağında adalet ve disiplin mevcutsa devlet yönetiminde de nizam sağlanacaktır. Yani Türk devlet felsefesinde ailenin bozulması yalnızca bir hanenin değil, zincirleme bir etkiyle devletin de çökmesi anlamına gelmektedir. Aile, devletin en küçük ancak en stratejik kalesidir. Tonyukuk yazıtında bu düzenin bozulması hakkında şunlar söylenir: “Daha sonra küçük kardeş büyük kardeşi bilmediği (saymadığı) için, oğul babayı bilmediği için, bilgisiz kağanlar tahta oturmuş şüphesiz... (Böylece) Türk milleti kurduğu devletini elinden kaçırmış.”

Tarihî belgeler ve sosyolojik bulgular, İslamiyet öncesi Türk toplumundaki aile yapısının günümüzün modern çekirdek

ailesine ne kadar benzediğini gözler önüne sermektedir. Bu aile modelinde baba otoritesi var olmakla birlikte bu otorite asla çocukların bağımsızlığını engelleyen bir tahakküm aracı değildir. Bu sistemde evlilik, yeni bir "devletçik" kurulması olarak değerlendirilebilir. Evlenen oğul, babasının otağından payını alarak ayrılır; kendi "ak çadırını" kurar ve kendi ocağını yakar. Bu eylem, bireyin ekonomik ve sosyal olgunluğa eriştiğinin bir göstergesidir. Büyük dilci Kaşgarlı Mahmud, Divânu Lugâti't-Türk'te aileyi tanımlarken kullandığı "er evi" (erkek yuvası) ve "oğuş" (akraba, sülale) kavramlarıyla, bu yeni kurulan hanenin özerkliğine ve dokunulmazlığına vurgu yapar. Her çadır, kendi içinde bağımsız bir yönetim ve ekonomi yapısına sahip bir birimdir.

Bu dönemin aile yapısını diğer çağdaş toplumlardan ayıran en belirgin özellik, tek eşlilik (monogami) prensibinin benimsenmesi ve kadınların sahip olduğu yüksek statüdür. Bozkırın zorlu coğrafi koşulları ve at üzerinde, çadırdaki geçen dinamik yaşam tarzı, kadını eve hapsedilen pasif bir varlık olmaktan çıkarmış; hayatın her alanında erkeğin "yoldaşı" konumuna yükseltmiştir. Savaş, göç ve kurultay gibi önemli toplumsal olaylarda kadın ve erkek, omuz omuza mücadele eden iki kahraman olarak yer almışlardır. Bu yaşam tarzı, cinsiyetler arasında bir üstünlük-astlık ilişkisi yerine bir "tamamlayıcılık" ilişkisi oluşturmuştur. Tomris Hatun örneğinde bu açıkça görülür. Ayrıca Kağan seferdeyken Göktürk Devletine gelen Bizans elçisini Hatun'un kabul etmesi bir diğer örnektir. Türkçedeki "eş" kelimesi, bu felsefenin en somut göstergesidir. Eş; kişinin benzeri, ortağı ve eşiti anlamına gelir. Yabancı kültürlerdeki "zevc/zevce" veya "karı/koca" gibi ayrımların aksine Türkçe her iki cinsiyeti de aynı kelimeyle tanımlayarak ruhsal ve sosyal statülerindeki eşitliği vurgular. Akralalık terminolojisindeki hiyerarşi ise saygı temellidir. Annenin, çocuğun ilk öğretmeni olması nedeniyle "akıl/öğüt" kökünden gelen "Ög"; babanın ise ailenin kökü ve koruyucusu olması nedeniyle "kan/köken" anlamındaki "Kang" (Ata) olarak adlandırılması, Türklerin aile içi rollere yüklediği derin anlamı da gösterir. Kadının mülkiyet hakkına sahip olması, devlet yönetiminde Hakan ile buyruk vermesi ve "ana hakkının Tanrı hakkı" ile eşit tutulması; bu toplumda ailenin kaba kuvvetle değil, karşılıklı saygı ve yüksek bir hukuk bilinciyle yönetildiğinin kanıtıdır.

Türk kültürünün ahlâki değerlerini yansıtan Dede Korkut Hikâyeleri, aileyi yalnızca bir arada yaşamak değil, zorluklar karşısında birlik ve beraberlik içinde olmanın bir sembolü olarak tasvir eder. Aile içindeki fedakârlık ve sadakat kavramları, en

çarpıcı ve dramatik örneklerinden biri olan "Deli Dumrul" anlatısında derinlemesine incelenir. Bu hikâyeye, biyolojik bağlar ile gönül bağları arasındaki belirgin ayrımı gösteren eşsiz bir örnektir. Hikâyede Azrail, Deli Dumrul'un canını almaya geldiğinde Tanrı ona bir kurtuluş yolu sunar: "Kendi yerine can verecek birini bulursan senin canını bağışlarım." Dumrul, bu umut ışığıyla öncelikle en güvendiği kişiye yani babasına başvurur. Ancak baba, "Dünya şirin, can tatlı." diyerek oğlunun talebini reddeder. Ardından şefkat ve merhamet sembolü olan annesine koşar ancak o da kendi canından vazgeçmeye gönüllü değildir. Bu durum, ebeveynlerin davranışları aracılığıyla insanın doğuştan gelen hayatta kalma içgüdüsunü ve kan bağının dahi bir sınırı olduğunu bizlere ifade eder. Dumrul, umutsuzca helalliğini almak amacıyla eşine başvurduğunda ve durumu izah ettiğinde Türk aile yapısının "ruhsal omurgası" belirginleşir. Eşi ne bir zorunluluk ne de bir korku duygusuyla tam tersi şekliyle tamamen bir teslimiyet ve derin bir sevgiyle şu şekilde haykırır: "Karşı yatan kara dağları senin için aşayım... Soğuk sularını senin için geçeyim... Senin için canımı vereyim, sen sağ kal." Kadının bu cevabı Türk kültüründe "eş" olmanın, kan bağıyla sınırlı kalmayıp iki ruhun tek bir bedende birleştiği "ruhsal bir yoldaşlık" olduğunu kanıtlayan çok güçlü bir ifadedir. Hikâyenin sonunda Tanrı, bu eşleri ödüllendirir; bencilce canını koruyan ana-babanın ömrünü alıp birbirine canını sunan bu sadık çiftte 140 yıl ömür bahşeder. Bu ilahî hüküm, Türk töresinde ailenin temelini bir "çıkarcı birliği" değil, "can birliği" olduğunun tescilidir. Dede Korkut Hikâyelerinin giriş bölümünde kadınlar dört gruba ayrılır ve en makbul olan kadın tipi şöyle tanımlanır: "O, evin dayağı (direği) olan kadındır. Yazıdan, yabandan eve bir misafir gelse, kocası evde olmasa o ona yedirir, içirir, ağırlar ve gönderir." Tıpkı Kağan seferdeyken devleti yöneten Hatun gibi erkek yokken kadın gereken tüm işleri tek başına yapar. Bir diğer hikâyeye olan Kanglı Koca Oğlu Kan Turalı'da Selcen Hatun karakteri, savaşçılıkta eşinden geri kalmaz. Hatta eşi Kan Turalı savaşta yorulduğunda veya gaflete düştüğünde Selcen Hatun atına biner, yayını gerer ve eşini düşmanlardan kurtarır.

Türklerin İslam medeniyet dairesine entegrasyonu ve göçebe çadır yaşamından yerleşik şehir hayatına geçişi, aile yapısında derin bir "mekân ve mânâ" dönüşümüne yol açmıştır. Bu süreç, bir kopuş değil kadim Türk töresi ile İslamî fıkın kaynaştığı, derin bir sentezin ürünüdür. Aile, artık yalnızca bozkırın ortasında rüzgâra direnen bir çadır olmaktan çıkmış; sınırları mahremiyet ilkesiyle belirlenmiş, "Mahalle" adı verilen geniş sosyal dayanışma ve denetim ağının merkezi konumuna yükselmiştir. Osmanlı mahallesinde aileler, birbirinden bağımsız birimler değil; "Avarız Vakıfları" (Yerel Dayanışma Sandıkları)

gibi yardımlaşma sandıklarıyla birbirine bağlı, organik bir bütünün parçalarıdır.

Osmanlı mütefekkirleri, aileyi devletin mikro bir yansıması, devleti ise ailenin makro bir ifadesi olarak değerlendirmiştir. Dönemin önde gelen ahlâk ve siyaset bilimcilerinden Kınalızâde Ali Efendi, ünlü eseri Ahlâk-ı Alâî'de "Tedbir-i Menzil" (Ev Yönetimi) başlığı altında bu ilişkiyi şu şekilde ifade etmektedir: "Ev, nizamına riayet eden bir aile ile mamur olur; aile mamur olursa memleket mamur olur." Bu yaklaşım, aileyi yalnızca biyolojik bir üreme alanı olmaktan çıkararak, devletin bekasının temeli olan politik ve ahlâki bir hücreye dönüştürür. Hukuki açıdan değerlendirildiğinde Şer'îye Sicilleri'ne (Mahkeme Kayıtları) yansıyan belgeler, şarkiyatçı iddiaların zıttı yönünde Osmanlı ailesinde kadınların "görünmez" olmadığını bizlere kanıtlamaktadır. Kadınlar; mülk edinme, miras, ticari sözleşme ve hak arama konularında mahkemelerde aktif birer hukuki özne olarak varlık göstermişlerdir. Sosyal yapıda ise tarım toplumunun gereklilikleri doğrultusunda dede, baba ve torunların bir arada yaşadığı "geniş aile" uygulamaları yaygınlaşmıştır.

Cumhuriyet'in ilanı, Türk aile yapısında sadece kanun değişikliğinden öte zihniyet dönüşümünün de başlangıcı oldu. Bu süreç, bir anlamda sosyolojik bir "köklere dönüş" çabasıydı. 1926'da kabul edilen Türk Medeni Kanunu, aileyi dini hukukun etkisinden çıkarıp modern hukuk sistemine bağlayarak aile hukukuna laik bir karakter kazandırdı. Bu kanunla getirilen resmî nikâh zorunluluğu, ailenin kuruluş sürecini devletin denetimine tabi tutmuş; çok eşlilik (poligami) kesin olarak yasaklanarak Türk kültürünün köklü geçmişindeki tek eşlilik geleneğine geri dönmüştür. Bu adım, İslamiyet öncesi Türk toplumundaki "Hatun-Hakan denkleminin" (kadın-erkek eşitliğinin) günümüz dünyasında yeniden tesis edilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamlı dönüşümün fikrî mimarı olarak kabul edilen sosyolog ve Türk aydınlanmasının babalarından olan Ziya Gökalp, aileyi "Millî mefkûrenin ilk ocağı" olarak nitelendirmektedir. Gökalp, Türkçülüğün Esasları'nda konuyu şöyle ele alır: Aile, bir milletin kültürünü nesilden nesile aktaran en önemli kurumdur. Dil, din, ahlâk, gelenek ve töre önce aile içinde öğrenilir; bu yüzden aile çözülmüşse millet de çözülür. Aile olmadan toplumsal birlik, ahlâk ve düzen kurulamaz.

Türk ailesinin tarihsel evrimi, göçebe çadırının sadeliğinden modern apartman dairelerinin karmaşıklığına, Orhun Yazıtları'nın taşta kazınan hükümlerinden Medeni Kanun'un çağdaş maddelerine kadar uzanan geniş bir yelpazededir. Bu

süreçte Türk ailesi, geçirdiği tüm dönüşümlere rağmen temel misyonunu korumuş ayrıca Türk kültür kodlarındaki "ocağın manası" değişmeden kalabilmiştir. Zamanın ruhu, mekânları ve yasaları değişirse de bu temel değer Türk toplumunun dokusunda derinlemesine kök salmıştır.

Türk ailesi, tarih boyunca olduğu gibi günümüzde de modern dünyanın merkezinde üç önemli işlevi yerine getirmektedir. Bunlar kimliğin mayalandığı yer olması, devletin prototipini oluşturması ve güvenli bir liman olarak bireysel yalnızlığa, ekonomik krizlere veya toplumsal afetlere karşı bireyin sığınabileceği en sağlam kale olmasıdır.

Türk kültürü için aile, nerede ve hangi şartta olursa olsun "tüten bir ocak" olmaya devam edecektir. Çünkü Türk devlet felsefesindeki o kadim denklem hâlâ geçerliliğini korumaktadır: O ocak tütüğü sürece, "İl" (Devlet) de "Töre" (Kültür) de ilelebet varlığını sürdürecektir. Bu kurum, köklerini derin bir maziye salmış, dallarını ise geleceğe uzatan ulu bir çınar gibi gölgesinde toplananları korumayı ve yaşatmayı sürdürecektir. Akif de bu durumu İstiklal Marşımızda belirtmiştir: "Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak." Gazi Mustafa Kemal Atatürk de "Gidip Toros Dağları'na bakınız, eğer orada bir tek yörük çadırı görürseniz ve o çadırdaki bir duman tütüyorsa şunu çok iyi biliniz ki bu dünyada hiçbir güç ve kuvvet asla bizi yenemez." Sözleriyle Türk aile yapısının sarsılmazlığını ve önemini vurgulamıştır.

Kaynakça

- Altınkaynak, H. (2008). Türklerde Aile ve Toplumsal Yapı. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Aydın, E. (2009). Orhun Yazıtları Üzerine Gramer ve Anlam Araştırmaları. BilgeSu Yayınları.
- Clauson, G. (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish. Oxford University Press.
- Ergin, M. (Haz.). (2009). Dede Korkut Kitabı. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gömeç, S. (2010). Eski Türk Kültüründe Aile ve Devlet. Berikan Yayınları.
- İnbaşı, M. (2014). "Osmanlı'da Aile ve Toplumsal Yapı." Türkler Ansiklopedisi, Cilt 7.
- Kafesoğlu, İ. (1984). Türk Millî Kültürü. Ötügen Yayınları.
- Kara, F. (2019). "Bozkır Kültüründe Kadın." Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 118, 45-60.
- Kâşgarlı Mahmud. (2018). Divânu Lügati't-Türk (B. Atalay, Çev.). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (1994). Orhun Yazıtları. Simurg Yayınları.
- Tezcan, S. (2018). Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar. Yapı Kredi Yayınları.
- Yusuf Has Hâcib. (2016). Kutadgu Bilig (R. R. Arat, Haz.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bir Zamanlar

Funda MENEKŞE

Annesi yaşadıkça çocuk kalırmış insan,
Ben altı yaşında büyüttüm.
İki odalı dünyamda,
Harlı sobanın yanında üşürdüm.
Üstüme yıldızlardan yorgan serilirdi.
Anneme sarılır gibi uyurdum.
Ninem çorap örerdi, satması bana düşerdi.
Matematiği pazarda öğrendim ben.
Bir çorabın on yumurta ettiğini de,
On yumurtanın üç günde bittiğini de.
Ben altı yaşındaydım, büyüttüm.
Bazen kendime bile yükttüm.

Bir sabah çalındı kapı,
Ardındaki dağ gibi bir adamdı.
Yükümü istedi ninemden,
"Devlete karşı mı gelinir?" dedi ninem.
Bir çıkın tutuşturdu elime.
Anladım devletin kolları güçlüymüş,
Beni tek koluyla kaldırdı devlet denilen adam.
Ne dedi, nasıl etti bilmem.
Nineme el salladım giderken.
"Pazarın gününe dönerim ben."
Kaç pazar geçti üstünden,
Bir çorap kaç yumurta oldu artık bilmem.

Bir yatakhane beyaz çarşafli bir yatak,
Dediler, "Burada uyunacak."
Soba bile yok yanına kıvrılacak.
Ağlasam devlet adam kızar diye düşündüm,
Koca yatağın içinde küçüldükçe küçüldüm.
Gözlerimi kapatsam köyümde uyanır mıyım,
Ninem bensiz ne yapar, düşündükçe üşüdüm.

O ilk akşamda tuttu ellerimden bir melek,
Sandım ki annem indi göklerden,
Meleğim gülümsedi; vurdu beni yürekten.
Gözlerinde uçuşan kelebekler vardı,
Sözlerinde billur ırmaklar...
Nefesi dolaştı yüzümde; sıcacıktı.
Onun yanında olursam,

Bir daha üşümem sandım,
O beni sevince, yalnız olmam...
Minik yüzümden sildi korkuları
Uykuya yürüdüm, okşadıkça saçlarımı.
Sınıf derlermiş adına, bir oda
Minder yok, sedir yok altımızda
Bir kuru tahta...
Tebeşir tozu uçuşur havada.
Almadı benim küçük aklım,
Ne yapırdı ki bu odada?
Diğer çocuklar da benim gibi yalın ayak,
İlk defa utandırmadı beni,
Yamalı pantolonumun durumu.
Sifıra vurulmuş saçlarım, bozuk fermuarlarım...
Aynı sınıfın içinde eşitti insan birbirine,
Hem yakın hem kilometrelerce ötede.

Okuma öğrenmeliymiş bu gariban,
Okumayana ekmek zormuş.
Cehalet insanı eriten bir kormuş.
Böyle konuştu devlet adam.
Bir kulağımdan girdi diğerinden çıktı sözler,
Ta ki meleğim, soğuk odaya girene,
"Ben çalışkan çocukları çok severim," diyene kadar.
İşte o anda doldu gözler.
Çevirdim başımı, baktım diğer çocuklara,
Hepsi muhtaç bir yudum sevgiye, umuda.
Benim gibi... Yumuşacık bir dokunuşa...
İşte o gün söz verdim meleğime:
"Okuyacağım ben; büyük adam olunca
Evleneceğim seninle..."
Güldü, gülünce bahar getiren öğretmenim,
"Hele bir büyü de önce..."

Annesi yaşadıkça çocuk kalırmış insan,
Ben altı yaşında da büyüttüm.
Okudukça, yazdıkça, okuttukça...
Geldim bu yaşıma, daha da büyüdüm.
Ben devletin kollarında okumuş bir öksüzdüm.

“BEN GURBETTE DEĞİLİM, GURBET BENİM İÇİMDE”

Fitnat ERSOY

Gurbet...

Kimi zaman bir şehrin soğğudur, kimi zaman bir kalabalığın içindeki yalnızlık, kimi zaman da içi sessiz ama yüreği gürültülü bir özlemin adıdır. İnsan doğup büyüdüğü topraklardan ayrıldığında, ardında sadece bir ev bırakmaz. Geçmişini, alışkanlıklarını, kokularını, seslerini bırakır geride. Yüreğinde, benliğinde taşıyacağı izleri yüklenir de köklerini bırakır bir şekilde. O köklerden uzaklaşmak, insanın kendi gölgesine bile yabancılaşması gibi ağır gelir bazen.

Gurbette olmanın en keskin tarafı, aileyi özlemektir. Bir sabah kahvaltı masasının eksikliğinde hissedilir bu özlem; annenin çayın demlenip demlenmediğini kontrol eden bakışında, babanın kapıdan çıkmadan önceki "dikkat et" diyen ses tonunda, kardeşlerin şakalaşmalarında... Ayrı kaldıkça fark edilir ki aile insanın içini ısıtan güven duygusudur. Ne kadar uzak olunursa olunsun, o güveni hatırlatan küçük şeyler insanın boğazında düğümleir: Bir telefon görüşmesinde karşıdan gelen "İyi misin?" ya da "Ne zaman geleceksin?" sorusuna verilemeyen cevapları yutkunmak zorunda kalmak gibidir o düğüm.

Bir süre sonra insan anlar ki, hayat yalnızca geride bıraktıklarından ibaret değildir; gittiğin yerde kurduğun ilişkilerle yeni bir anlam kazanır. İşte tam burada devreye "yeni bir aile kurmak" girer, kan bağıyla değil, gönül bağıyla örülen bir aile...

Gurbetin en güzel yanı, daha önce hiç tanımadığın insanlarla aynı derinlikte bağlar kurabilme ihtimalidir. İlk zamanlar yabancı olan sokaklar, bir süre sonra adımlarını tanımaya başlar. Markette karşılaştığın kasiyerin gülümsemesi, apartman girişinde karşılaştığın yaşlı teyzenin "Evladım iyi misin?" diye sorması, yan komşunun kapını çalıp "Çorba yaptım, sıcak sıcak için." diyerek içten bir sesle uzattığı tabak... Bunların her biri, insanın yabancılığını azaltır, yalnızlığın o yüreğe batan keskin kenarlarını yumuşatır.

Hayat öyle bir şekillendirir ki insanı, bakmışsın komşular, gurbette yeni bir aile gibi olur. Kendi ailenden bile daha sık gördüğün bir aile. Evindeki sessizlik bir anda karşı komşunun kapı aralığından sızan yemek kokularıyla dolup taşar. Akşamları bir çay içmek için oturduğunda sofran genişler; derdini paylaştığında omzuna dokunan el, kan bağından daha güçlü gelebilir. Gurbette arkadaşlar "aile" kelimesinin yeniden tanımını öğretir insana: Aile, birlikte yaşadığın değil, birlikte olduğunu hissettiğin olur.

İş arkadaşların da zamanla bu yeni ailenin bir parçası olur. İlk günlerde tanımadığın yüzler, zamanla seni anlayan birer dosta dönüşür. Birlikte içilen sabah kahveleri, öğle arasında yapılan küçük yürüyüşler, yoğun bir günün ardından birbirine söylenen "Hadi biraz hava alalım." cümleleri... Bu küçük anlar, ruhunu gurbete rağmen ayakta tutan büyük desteklere dönüşür.

Arkadaşların vardır, aynı masayı paylaşırsın ama yüreğini de paylaştığını fark edersin. Ailenden uzakta hasta olduğunda sıcak çorba getiren, moralin bozuk olduğunda seni dinleyen, doğum gününü hiç unutmayıp sana sürpriz yapan kişiler... İşte o an anlarsın ki; aile, sadece seni yetiştirenler değil, hayat yolculuğunda seni tamamlayanlardır.

Gurbet aynı zamanda insanın kendini tanıdığı bir yerdir. Çünkü yalnız kalınca, kendi sesini daha iyi duyarsın. Derdinle, sevincinle, kararlılıkla baş başa kalırsın. Bir çatı altında tek başına yaşamak, bazen zordur ama öğreticidir. Kendi kendine yemek yapmayı öğrenirsin, bozuk musluğu tamir etmeyi, faturaların gününe dikkat etmeyi... Kendi ayakların üzerinde durmayı öğrendikçe gurbetin yabancılığı azalır, sen güçlendikçe gurbet sana alışır.

Yeri gelir kendi aileni gurbette kurarsın. Zaman geçtikçe, aitlik duygusu ikili bir hâl alır: Bir yanın hep geride bıraktığın evde, diğer yanın yaşadığın şehirde kök salar. İnsan bu iki kökün arasında büyür. Gurbette olduğun için kalbin hep biraz buruktur; ama aynı zamanda yeni çevrene bağlandıkça kalbin genişler. İnsan bir tek yere değil, iki yere ait olmayı öğrenir. Birinin toprağı geçmişindir, ötekinin toprağı geleceğin.

İşte gurbette yaşamak, hem özlem hem de yeniden doğuştur. Hem ağlatır hem güçlendirir. Hem uzaklaştırır hem yakınlaştırır. İnsan, ailesinin yokluğunu derin bir sızıyla hisseder ama aynı zamanda yeni ilişkilerle sarıp sarmalanmayı öğrenir.

Aile sadece kan bağından ibaret değildir; yanında olduklarını hissettiğin, yokluğunda seni soran, varlığıyla değer katan her insan, o büyük bütünün bir parçasıdır.

İnsan, nereye giderse gitsin, yüreğinde taşıdığı sevgiyi paylaşabildiği sürece hiçbir zaman tamamen yalnız değildir. Çünkü gerçek aile, bazen uzaklarda bekleyenlerse bazen de yanı başında kapını çalan, masasını paylaşan, derdini dinleyen, gözyaşını sildiğin anı gören insanlardır.

Gurbetteki insan, dünyada iki kez köklenir: Bir kez doğduğu yerde, bir kez de kalbinin yeniden yuva bulduğu yerde. Gurbet aşılır yeter ki gurbetin içinize yerleşmesine izin vermeyin.

OKULÖNCESİ VE İLKOKUL DÖNEMİ EĞİTİMİNDE AİLENİN ROLÜ

Fulya ÖNAL

Eğitim, bireyin akademik bilgi kazanımını sağlamanın yanı sıra bilişsel, duyuşsal, sosyal ve ahlaki gelişimini de kapsayan çok boyutlu bir süreçtir. Bu sürecin en temel ve belirleyici aktörlerinden biri aile kurumudur. Çocuğun dünyayı algılamaya başladığı ilk andan itibaren aile, onun değerler sistemi, öğrenme alışkanlıkları ve sosyal ilişkilerinin şekillenmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Özellikle okulöncesi ve ilkököl dönemleri, kişilik gelişiminin, öğrenmeye yönelik tutumların ve akademik temel becerilerin oluştuğu kritik evreler olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, söz konusu dönemlerde ailenin eğitsel süreçlere katılımı ve desteği, çocuğun okul başarısı ve yaşam boyu öğrenme yolculuğu açısından büyük önem taşımaktadır.

Alan yazın incelendiğinde, aile katılımının öğrencilerin akademik başarıları, okul uyumları, sosyal-duygusal gelişimleri ve öz düzenleme becerileri üzerinde anlamlı ve kalıcı etkiler oluşturduğu görülmektedir.

Aile ve Eğitim İlişkisi

Eğitimde ailenin rolünü açıklamada en sık başvurulan kuramsal yaklaşımlardan biri Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı'dır. Bu kurama göre çocuk, iç içe geçmiş sistemler içinde gelişir ve aile, çocuğun doğrudan etkileşimde bulunduğu en yakın çevreyi, yani mikrosistemi oluşturur. Aile ile okul arasındaki etkileşim ise mezosistem düzeyinde çocuğun

gelişimini doğrudan etkileyen bir yapı olarak tanımlanır. Aile-okul iş birliğinin güçlü olduğu durumlarda, çocuğun öğrenme deneyimleri daha tutarlı ve destekleyici hâle gelmektedir.

Bunun yanı sıra Epstein'in aile katılımı modeli, ailelerin eğitime katkısını çok boyutlu bir yapı olarak ele alır. Bu model; ebeveynlik sorumlulukları, evde öğrenme ortamının desteklenmesi, okul ile iletişim, gönüllülük faaliyetleri, karar alma süreçlerine katılım ve toplumla iş birliği gibi başlıkları içermektedir. Bu yaklaşım, aile katılımının yalnızca okulda bulunmakla sınırlı olmadığını; ev ortamında sağlanan öğrenme desteğinin de en az okul içi faaliyetler kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Okula Başlamadan Önce Ailenin Çocuğu Okula ve Sosyal Hayata Hazırlama Süreci

Okula başlama süreci, çocuk için yalnızca yeni bir eğitim ortamına adım atmak değildir. Aynı zamanda sosyal hayata daha geniş bir çerçevede katılmaya başlamaktır. Bu dönem, çocuğun ailesinden ilk kez daha uzun süreli ayrıldığı, kurallarla yapılandırılmış bir ortama uyum sağladığı ve akran ilişkilerini yoğun biçimde deneyimlediği önemli bir geçiş evresidir. Bu geçişin sağlıklı ve güvenli bir şekilde gerçekleşmesi, büyük ölçüde ailenin çocuğu nasıl hazırladığıyla ilişkilidir.

Okula hazırlığın en temel boyutu, çocuğun duygusal olarak kendini güvende hissetmesidir. Çocuk, ailesi tarafından

sevildiğini ve desteklendiğini hissettiğinde yeni ortamlara daha kolay uyum sağlamaktadır. Bu nedenle ailelerin, okulu kaygı ve korku unsuru olarak sunmaktan kaçınmaları büyük önem taşır. “Okulda uslu durmazsan öğretmenine söylerim” gibi ifadeler, okul kavramını cezalandırıcı bir yapı olarak çocuğun zihninde konumlandırabilir.

Bunun yerine, okul; öğrenmenin, arkadaş edinmenin ve keşfetmenin doğal bir alanı olarak anlatılmalıdır. Örneğin, okula başlamadan önce çocuğa “Okulda senin gibi birçok çocuk olacak, birlikte oyunlar oynayacak ve yeni şeyler öğreneceksin” gibi olumlu ve gerçekçi açıklamalar yapılabilir.

Ayrıca kısa süreli ayrılıklara alışma, duygusal hazırlığın önemli bir parçasıdır. Çocuğun güven duyduğu bir yetişkinle veya akranlarıyla kısa süreli zaman geçirmesi, okuldaki ayrılık deneyimini daha kolay yönetmesini sağlar.

Okula uyum sürecinde çocuğun sosyal becerileri belirleyici bir rol oynar. Paylaşma, sıra bekleme, başkalarını dinleme ve duygularını ifade edebilme gibi beceriler, okul yaşamının temelini oluşturur. Bu becerilerin kazanımı, ev ortamında yapılan küçük ama bilinçli uygulamalarla desteklenebilir.

Örneğin, evde oynanan masa oyunları, çocuğun kurallara uyma ve sırayla hareket etme becerisini geliştirir. Oyun sırasında “Şimdi sıra sende, sonra kardeşinin” gibi ifadelerle sosyal kurallar doğal bir biçimde öğretilmiş olur. Aynı şekilde, aile içindeki günlük etkileşimlerde çocuğun fikirlerinin dinlenmesi ve duygularının adlandırılması, kendini ifade etme becerisini güçlendirir.

Okula başlayan çocuktan, temel öz bakım becerilerini büyük ölçüde bağımsız olarak yerine getirmesi beklenir. Bu beceriler arasında tuvalet alışkanlığı, el yıkama, çantasını toplama ve kişisel eşyalarını tanıma gibi davranışlar yer almaktadır. Ailelerin bu becerileri kazandırırken sabırlı ve destekleyici bir yaklaşım sergilemeleri önemlidir.

Örneğin, çocuğun kıyafetlerini kendi başına giymesine fırsat verilmesi, zaman alsa bile onun özgüvenini artıracaktır. Aynı şekilde, oyuncaklarını toplama ya da sofrayı kurmaya küçük katkılar sunma gibi sorumluluklar, çocuğun kendini yeterli hissetmesini sağlar.

Okula uyum sürecinde çocuğun kendini ifade edebilmesi, öğretmen ve akranlarıyla sağlıklı iletişim kurabilmesi açısından önemlidir. Ailelerin çocuklarıyla düzenli sohbet etmeleri, açık uçlu sorular sormaları ve çocuğun anlattıklarını dikkatle dinlemeleri, dil gelişimini destekleyen etkili yöntemlerdir.

Birlikte kitap okumak, hikâyeler üzerine konuşmak ve günlük olayları anlatmaya teşvik etmek, çocuğun kelime dağarcığını ve anlatım becerisini güçlendirmektedir. Örneğin, okunan bir hikâyeden sonra “Sence bu hikâyenin kahramanı neden böyle davrandı?” gibi sorular sorulabilir.

Okula başlamadan önce okul ortamının çocuğa tanıtılması, belirsizlik kaynaklı kaygıları azaltmaktadır. Mümkünse okul

binasının önünden geçmek, bahçesini görmek ya da okul hakkında konuşmak, çocuğun zihninde okul kavramını somutlaştırır. Ayrıca okulda uyulması gereken temel kurallar, korkutucu olmadan ve basit bir dille anlatılmalıdır.

Evde yapılan “okul oyunu” etkinlikleri de bu süreci destekleyebilir. Çocuk, oyuncaklarıyla öğretmen-öğrenci rolü oynayarak sınıf ortamını deneyimleyebilir. Bu tür oyunlar, çocuğun okulla ilgili duygularını ifade etmesine de imkân tanır.

Ailelerin sevgi, güven ve sabır temelli bir yaklaşımla çocuklarını desteklemeleri, okul yaşamına uyumu kolaylaştırmakta ve çocuğun öğrenmeye karşı olumlu bir tutum geliştirmesine katkı sağlamaktadır. Bu süreçte yapılan küçük ama bilinçli hazırlıklar, çocuğun okul yolculuğunda güçlü ve sağlam adımlar atmasını mümkün kılmaktadır.

Okulöncesi Dönemde Ailenin Eğitsel Rolü

Okulöncesi dönem, çocuğun dil gelişimi, bilişsel esneklik, sosyal beceriler ve duygusal farkındalık açısından hızlı ilerleme kaydettiği bir evredir. Bu dönemde aile, çocuğun ilk öğrenme deneyimlerini yapılandıran temel aktör konumundadır. Evde kitap okuma alışkanlığı, oyun temelli öğrenme etkinlikleri, zengin dilsel etkileşim ve merak duygusunu destekleyen ortamlar, çocukların erken akademik becerilerinin gelişimini doğrudan etkilemektedir.

Araştırmalar, ailelerin okulöncesi dönemde çocuklarıyla nitelikli zaman geçirmelerinin; kelime dağarcığı, erken okuryazarlık ve problem çözme becerileri üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca aile-öğretmen arasındaki düzenli ve güvene dayalı iletişim, çocuğun okul ortamına uyumunu kolaylaştırmakta ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmesini desteklemektedir. Bu bağlamda, okulöncesi eğitimde ailenin rolü eğitimin ayrılmaz bir bileşeni olarak değerlendirilmelidir.

İlkokul Döneminde Ailenin Rolü ve Akademik Başarı

İlkokul dönemi, çocukların temel akademik becerileri kazandıkları, öğrenmeye ilişkin tutumlarının şekillendiği ve okul yaşantısına dair algılarının kalıcı hâle geldiği kritik bir gelişim evresidir. Bu dönemde çocuğun akademik başarısı yalnızca okulda aldığı eğitimle sınırlı değildir; aile ortamında sunulan destek, rehberlik ve tutumlar da öğrenme sürecinin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Ailenin bilinçli ve dengeli bir şekilde sürece dâhil olması, çocuğun hem akademik gelişimini hem de öğrenmeye yönelik içsel motivasyonunu güçlendirmektedir.

Ailenin Akademik Süreçte Temel Sorumlulukları

Ailelerin ilkokul çağındaki çocuklara yönelik en önemli sorumluluğu, öğrenmeyi destekleyen güvenli ve düzenli bir ortam oluşturmaktır. Bu ortam, yalnızca fiziksel koşullarla sınırlı değildir; aynı zamanda duygusal güven, teşvik edici iletişim ve çocuğun çabasını önemseyen bir yaklaşımı da içermektedir. Ailenin çocuğa sunduğu destek, başarıyı yalnızca not ve sonuç

odaklı değil, süreç ve gelişim odaklı bir bakış açısıyla ele alınmalıdır.

Bu bağlamda aileler, çocuklarının okul yaşantısına ilgi göstermeli, öğretmenlerle düzenli iletişim kurmalı ve çocuğun bireysel öğrenme hızına saygı duymalıdır. Aşırı baskı, sürekli karşılaştırma ve yüksek beklentiler, akademik başarıyı artırmak yerine çocuğun kaygı düzeyini yükselterek öğrenme isteğini zayıflatabilmektedir.

Evde Öğrenmeyi Destekleyici Uygulamalar

İlkokul döneminde ev ortamı, okulda edinilen bilgilerin pekiştirildiği bir öğrenme alanı olarak değerlendirilmelidir. Aileler, çocuklarına düzenli bir çalışma rutini kazandırarak sorumluluk bilincinin gelişmesine katkı sağlayabilir. Bu rutin, uzun ve yorucu ders saatleri yerine kısa, planlı ve molalarla desteklenen çalışma zamanlarını içermelidir.

Evde yapılabilecek etkili uygulamalardan biri, çocuğun günlük okul deneyimlerini paylaşmasına fırsat tanımadır. "Bugün okulda ne öğrendin?" sorusu yerine, "Bugün seni en çok ne mutlu etti?" ya da "Hangi derste zorlandın?" gibi sorular, çocuğun kendini ifade etmesini kolaylaştırmakta ve öğrenme sürecine yönelik farkındalığını artırmaktadır.

Örnek Etkinlikler ile Akademik Destek

Ailelerin akademik destek sunarken öğretmen rolüne bürünmeleri yerine, öğrenmeye eşlik eden bir rehber olmaları önemlidir. Bu doğrultuda uygulanabilecek bazı örnek etkinlikler şunlardır:

Evde birlikte kitap okuma saatleri düzenlemek, okuma alışkanlığının gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır. Okuma sonrasında metin hakkında sohbet edilmesi, çocuğun anlama ve yorumlama becerilerini güçlendirmektedir. Kitapla ilgili "Bu hikâyede sen olsaydın ne yapardın?" gibi sorular, eleştirel düşünmeyi destekleyen etkili bir yöntemdir.

Matematik öğrenmesini desteklemek amacıyla günlük yaşamdan yararlanılabilir. Alışveriş sırasında fiyat karşılaştırmaları yapmak, evde yemek hazırlarken ölçü ve miktar kavramlarını konuşmak, matematiği soyut bir ders olmaktan çıkararak yaşamın doğal bir parçası haline getirmektedir.

Yazma becerilerini geliştirmek için aileler, çocuklarıyla birlikte günlük tutma, kısa mektuplar yazma ya da gün içinde yaşanan bir olayı resimleyip anlatma gibi etkinlikler yapabilir. Bu tür çalışmalar, dil gelişimini desteklediği gibi çocuğun kendini ifade etme becerisini de artırmaktadır.

Motivasyon ve Öz Güvenin Desteklenmesi

Akademik başarıyı sürdürülebilir kılan en önemli unsurlardan biri, çocuğun öğrenmeye yönelik içsel motivasyonudur. Aileler, çocuklarının başarılarını takdir ederken yalnızca sonuçları değil, gösterdikleri çabayı da görünür kılmalıdır. "Bu soruyu çözmek için çok uğraştın" ya da "Pes etmeden denemen çok değerliydi" gibi ifadeler, çocuğun öğrenme sürecine olan güvenini artırmaktadır.

Hata yapmanın öğrenmenin doğal bir parçası olduğu vurgulanmalı; yanlışlar cezalandırılmamalı, aksine birlikte değerlendirilerek öğrenme fırsatına dönüştürülmelidir. Bu yaklaşım, çocukların risk almaktan ve denemekten çekinmeyen bireyler olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır.

İlkokul döneminde aile, çocuğun akademik yolculuğunda yön veren, destekleyen ve güven duygusu sağlayan temel rehberdir. Ailenin sunduğu nitelikli destek, çocuğun yalnızca ders başarısını değil; öğrenmeye bakışını, öz düzenleme becerilerini ve okul yaşantısına yönelik tutumlarını da derinden etkilemektedir. Bu nedenle ailelerin, çocuklarının eğitim sürecine bilinçli, dengeli ve sevgi temelli bir yaklaşımla katılması, akademik başarının yanı sıra sağlıklı birey gelişimi açısından da büyük önem taşımaktadır.

Aile Katılımını Etkileyen Faktörler

Ailelerin eğitime katılım düzeyleri, çeşitli bireysel ve çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Ailenin eğitim düzeyi, sosyoekonomik durumu, eğitime ilişkin inançları ve önceki okul deneyimleri bu faktörler arasında öne çıkmaktadır. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin, zaman ve kaynak yetersizlikleri nedeniyle okul süreçlerine daha sınırlı katılım gösterebildikleri görülmektedir. Bu durum, aile katılımının artırılmasına yönelik politikaların ve okul temelli destek mekanizmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Eğitimde ailenin rolü, özellikle okulöncesi ve ilkökul dönemlerinde çocuğun gelişimini belirleyen temel unsurlardan biridir. Araştırma bulguları, aile katılımının akademik başarıdan sosyal-duygusal gelişime kadar geniş bir yelpazede olumlu etkiler oluşturduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle eğitim politikalarının ve okul uygulamalarının, aileyi sürecin pasif bir paydaşı değil; aktif bir eğitim ortağı olarak konumlandırması gerekmektedir.

Sonuç olarak, aile-okul iş birliğini güçlendiren, aileleri bilinçlendiren ve kapsayıcı katılım modellerini destekleyen uygulamalar, çocukların eğitim yolculuğunda sürdürülebilir başarı ve sağlıklı gelişim için vazgeçilmezdir.

Kaynakça

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships*. Westview Press.
- Jeynes, W. (2012). A meta-analysis on the effects of parental involvement. *Educational Psychology Review*, 24(2), 197-234.
- Puccioni, O. (2024). Family involvement, school engagement and social-emotional development. *European Journal of Psychology of Education*, 39, 1-18.
- Yaşar, E., & Gültekin, M. (2025). Aile katılımının erken okuryazarlık becerilerine etkisi. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 17(2), 215-230.

Ersin KILIÇ

Kökleri sadece kanda değil, yürekte büyüyen bir ağaçtır...

Anneme yaklaşık bir yıl önce kanser teşhis konmasının ardından bunu daha da derinden hissetmeye başladım. Annemin meme kanseri olduğunu öğrendiğimiz gün kelimelerin anlamını yitirdiği bir eşikten geçtik. Doktorun cümlesi kısa, etkisi ise çok sarsıcıydı. O andan sonra zaman, hastane randevularına, tahlil sonuçlarına ve bekleme salonlarında geçen sessiz saatlere bölündü. Hayatın olağan akışı sürüyormuş gibi görünse de bizim için her şey başka bir ritimde atmaya başlamıştı. O süreçte fark ettim ki insan en güçlü olduğunu sandığı anda bile aslında ne kadar güçsüz olabiliyormuş. Ama yine o günlerde şunu da öğrendim: İnsan yalnız kaldığını düşündüğü anda, hiç beklemediği yerlerden onu sınıksız tutan eller uzanabiliyormuş. Annemin hastalığı duyulduktan sonra, bir tabak yemek, bir kısa mesaj, bir "Bir şeye ihtiyacınız olursa buradayım" cümlesi... Kan bağımlı olmayan ama yüreğimizi saran insanlar vardı artık hayatımızda. İşte o zaman anladım: Aile sadece kan bağı ile açıklanabilecek bir şey değildir. Aileyi zor zamanlarda yükü paylaşan, sessizce yanında duran, varlığıyla güç veren insanlar oluşturur. Bazen bir komşu, bir arkadaş, bir meslektaş, bazen de yalnızca içten bir dua aile olmanın en sade ama en güçlü hâlidir.

Annem tedavi sürecinde kimi günler güçlü, kimi günler yorgundu. Biz de öyleydik. Ama hiçbir zaman kendimizi yalnız hissetmedik. Çünkü aile, sadece aynı evde yaşayanlardan ibaret değildi; kalpten kalbe kurulan görünmez bağların toplamıydı. Hastalığın aniden ortaya çıkması süreci daha da zorlaştırdı. O günlerde içimde sürekli iki farklı duygu vardı: Evde güçlü durmaya çalışan bir evlat, okulda güçlü görünmesi gereken bir öğretmen... Annem hastane koridorlarında umutla beklerken, ben sabah sınıfın kapısını açıp gülümsemek zorundaydım. Çünkü çocuklar, öğretmenin yüzündeki en küçük değişikliği bile fark eder. Sanırım ailenin ne olduğunu anlamam için öğretmen olmam gerekiyormuş.

Her öğretmen bilir ki bir sınıf sadece dört duvar, ard arda dizilmiş sıralardan daha fazlasıdır. Sınıf, her sabah parlayan gözlerle bize bakan öğrencilerin kendini ait hissettiği yerdir. Sınıftaki öğrencilerin sadece öğretmeni değil onlarla aile gibi olmaya karar verdim. Her sabah o gözlerinin ardında sakladıkları, sustukları, haykırmak istedikleri bir şeyler olduğunu fark ettim. Eğer konuşmak isterlerse dinledim, susmak isterlerse onlarla beraber sustum, bazen de başlarını göğsüme yaslayıp minik minik aldıkları nefesleri dinledim. Fark ettim ki aile benim düşündüğümünden daha derin anlamı olan bir değerdi. Sınıf öğretmeni olarak her çocuğun yalnızca akademik bir hikâye ile gelmediğini görüyorum. Her biri sırtında görünmeyen bir yük taşıyor. Kimi evde hasta bir ebeveynle, kimi eksik bir ilgiyle, kimi de erken büyüme zorunda kalmış bir kalple...

Bazen bir çocuğun defterine eğilirken, annemin hastane odasında tuttuğum elini hatırlıyorum. İnsan bazen en çok, anlaşılmaya ve görülmeye ihtiyaç duyuyor. İşte bu yüzden sınıfta kurulan bağların da aile bağı gibi olduğuna inanıyorum. Öğretmenin sabrı, arkadaşın paylaştığı silgi, bir tebessüm, bir de "Ben buradayım" cümlesi... Bunlar çocuğun dünyasında derin izler bırakıyor.

Aile sadece kan bağı ile kurulmaz; aile, güven duygusudur. İnsanın düştüğünde kalkabileceğini bilmesidir. Sınıflar bazen çocukların ikinci evi, öğretmenler de hayatlarına dokunan ailelerinden bir birey gibi olur. Bunun nüfus kayıtlarında bir karşılığı yoktur ama kalplerde çoktan yer etmiştir.

Annem bugün sağlıklı. Hastalık günleri geride kaldı ama bana öğrettikleri bende kaldı. Hayata, insana ve aile kavramına başka bir açıdan bakmayı öğrendim. Bugün biliyorum ki aile, aynı soyadı taşımaktan çok, aynı acıyı paylaşabilmek, aynı umuda tutunabilmektir.

Ve belki de en önemlisi şu: Aile, insanın kendini ait hissettiği yerdir.

DİJİTAL DÜNYADA AİLE OLMAK: TEKNOLOJİYE YAKLAŞIMIN ÇOCUK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Hakan AKKUŞ

Teknolojik gelişmeler, aile yaşamını yalnızca kolaylaştırmakla kalmamakta; aynı zamanda ebeveynlik anlayışını, iletişim biçimlerini ve çocuk yetiştirme pratiklerini de dönüştürmektedir. Akıllı telefonlar, tabletler ve çevrim içi platformlar; aile bireylerinin gündelik yaşamında merkezi bir yer edinirken, teknolojinin nasıl ve ne amaçla kullanıldığı, çocukların gelişimi açısından belirleyici bir unsur hâline gelmektedir. Bu bağlamda, ailenin teknolojiye yaklaşımı, çocuğun dijital dünyayla kurduğu ilişkinin temelini oluşturmaktadır.

Araştırmalar, teknolojiyi tamamen yasaklayan ya da sınırsız şekilde sunan aile tutumlarının her ikisinin de çocuk gelişimi açısından riskler barındırdığını ortaya koymaktadır. Yasaklayıcı tutumlar, çocuklarda merak duygusunu artırarak gizli ve denetimsiz kullanım davranışlarına yol açabilirken; sınırsız kullanım ise dijital bağımlılık, dikkat sorunları ve sosyal izolasyon gibi sonuçlar doğurabilmektedir.

Bu nedenle çağdaş ebeveynlik anlayışında öne çıkan yaklaşım, rehberlik edici ve bilinçli teknoloji kullanımıdır. Ailelerin teknolojiye yönelik açık sınırlar belirlemesi, bu sınırları çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun şekilde açıklaması ve süreci birlikte yönetmesi önerilmektedir.

Teknolojiye yaklaşım yalnızca kurallarla değil, aile içinde oluşturulan dijital kültürle şekillenir. Ebeveynlerin kendi ekran kullanım alışkanlıkları, çocuklar için güçlü bir model oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar, ebeveynlerin yoğun ekran kullanımının; çocukların ekran süresini ve dijital içeriklere yönelimini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

Aile içinde belirlenen “ekransız zamanlar”, ortak etkinlikler ve yüz yüze iletişimin önceliklendirilmesi; teknolojinin aile bağlarını zayıflatan değil, doğru kullanıldığında destekleyen bir araç olmasını sağlar.

Ailelerin teknolojiye yaklaşımı, çocukların eğitim süreçlerini de yakından etkilemektedir. Dijital araçlar; bilgiye erişim, öğrenme çeşitliliği ve bireysel hızda çalışma gibi önemli avantajlar sunmaktadır. Ancak bu araçların amaçsız ve denetimsiz kullanımı, akademik başarı üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir.

Bu noktada ailelerin; eğitici ve pedagojik temele dayalı dijital içerikleri seçmesi, çocukların çevrim içi öğrenme süreçlerine ilgi göstermesi ve dijital okuryazarlık becerilerini desteklemesi önem taşımaktadır. Teknolojinin eğitimde bir amaç değil, araç olduğu bilinci, aile tutumlarının merkezinde yer almalıdır.

Ailenin teknolojiye yaklaşımının bir diğer önemli boyutu da dijital güvenlidir. İnternet ortamındaki riskler; siber zorbalık, uygunsuz içerikler ve kişisel veri güvenliği gibi konuları içermektedir. Ebeveynlerin bu riskler konusunda bilinçli olması ve çocuklarını bilgilendirmesi, güvenli dijital vatandaşlık becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Çocuklarla teknoloji üzerine açık ve yargılayıcı olmayan bir iletişim kurmak, sorun yaşandığında paylaşım kanallarını açık tutmak açısından kritik öneme sahiptir.

Teknoloji, modern aile yaşamının vazgeçilmez bir gerçeğidir. Bu gerçeği yok saymak ya da kontrolsüz şekilde kabullenmek yerine, bilinçli ve dengeli bir yaklaşım benimsemek gerekmektedir. Ailenin teknolojiye yönelik tutumu; çocuğun akademik başarısından sosyal ilişkilerine, duygusal gelişiminden dijital kimliğine kadar geniş bir alanı etkilemektedir.

Bilinçli ebeveynlik anlayışıyla şekillenen teknoloji kullanımı, çocukların dijital dünyada güvenli, üretken ve sorumlu bireyler olarak yer almasının temelini oluşturmaktadır.

Mehmet BEDİR

AİLE YILI/MUTLU AİLE MUTLU TOPLUM

Mehmet ESEN

Aile, her toplumun çekirdeğini yani temelini oluşturur. Aileler ne kadar güçlü ve sağlam olursa toplumlar da o kadar güçlü ve sağlam olur. Yani aileyi güçlü bir düzene oturtmak toplumu da sağlam bir düzene oturtmak demektir.

Aile, fertlerin yaşamlarının şekillendirildiği, değer yargılarının nesilden nesile dönüşerek aktarıldığı bir kurumdur. Fert, hayatının tüm dönemlerinde toplum ilişkilerini aile bağlarına göre kurmaktadır. Bu yüzden düzenli bir toplum hayatı için sağlıklı aile ilişkileri oldukça önemlidir. Aile üyeleri arasındaki iletişimin zayıflaması, birliğin azalması toplumsal sorunları artırır. Bu sebeple aile, çocuk ve toplum için hem önemli hem de birleştirici bir rol oynar. Dünyadaki ailelerin farklı yönleri olsa da sanırım en önemli ortak yanları şudur: Fertlere kim olduklarını öğretmektir. Ferdi bir kişi haline getirmektir.

Aile içerisindeki iletişim çocuğun nasıl şekilleneceğini belirler. Etkili iletişim, mutlu ailelerin ortak özelliğidir. Çocukların sağlıklı kişilik gelişimlerinin temelini aile içindeki olumlu ilişkiler oluşturur. Aile içerisinde sevgi hoşgörü gibi değerlere dayanan ilişkilerle yetişen çocuklar sağlıklı kişilik geliştirirler. Etkili iletişimin olmadığı ailelerde çatışma içerisinde büyüyen çocukların sağlıklı kişilik geliştirmeleri oldukça zordur. Böylesi ailelerde büyüyen çocuklar aslında toplum için sorunlu bir ferde dönüşebilmektedirler.

Çocukların eğitimi toplumların geleceğini şekillendiren önemli bir unsurdur. Aileler çocuklarının karakter gelişimine, akademik başarılarına, toplum içerisinde sağlıklı bir fert olmalarına kadar çocuklarının geleceğini şekillendirmede önemli roller oynarlar. Üstlendikleri sorumluluk hakikaten çok kıymetli, aynı zamanda da oldukça zordur. Aileler ve okullar, çocukların başarılı bir eğitim süreci geçirmeleri ve iyi bir insan olarak yetişmelerini sağlamak için iş birliği yapmak durumundadırlar. Millî Eğitim Bakanlığımız, içerisinde bulunduğumuz yılı aile yılı ilan etmiştir. Son yıllarda sosyal medyanın oldukça hızlı yaygınlaşması, olumsuz içeriklere ve ailenin temellerini sarsacak paylaşımlara 7'den 70'e herkesin çok rahat ulaşabilmesi, televizyon programlarındaki olumsuz içerikler ve uygunsuz içerikli dizilerin aile yaşantılarını olumsuz etkilemeleri sebebiyle aile ilişkileri ve toplumumuz oldukça olumsuz etkilenmiştir. Bakanlığımız, bu gerçeklikten hareketle topluma ailenin ne kadar kıymetli olduğunu anımsatmak ve düzgün aile ilişkilerinin sağlanmadığı toplumların geleceğinin hüsrana uğrayacakları gerçekliğinden hareketle bir an evvel aileyi merkeze alan ve sağlıklı bir toplumun sağlıklı bir aileden geçeceği gerçeği ile ülke genelinde adeta seferberlik ilan etmiştir. Aile, çocuklarının hayata merhaba dedikleri ve yukarıda da belirttiğimiz gibi ellerinde dünyaya gelen evlatlarını bir fert yapma sorumluluklarıyla başlayan, okul

hayatlarında onlara akademik rehberlikleriyle devam eden, hayatın geri kalan kısımlarında da karşılaştıkları sorunlarda her daim destek sunmaya gayret eden, öğrenme güçlüklerini, karşılaştığı olaylar karşısındaki streslerini azaltmaya çalışan velhasıl bir ferdin hayatının her döneminde ona destek olma çabasında olan kıymetli bir kurumdur.

Ebeveynler evlatlarının akademik başarılarını önemsedikleri kadar onların olumsuz içerikler, olumsuz kişilerle muhatap olmalarını en aza indirmeye çalışmayı da kendilerine dert edinmelidirler. Unutulmamalıdır ki bir kişinin bir meslek sahibi olması, konforlu bir hayat yaşaması anne babalar için ne kadar önemliyse iyi bir insan olması, topluma faydalı bir fert olması, kendilerine vefalı birer evlat yetiştirmeleri de en az akademik başarı kadar önem arz etmektedir. Anne babalar çocuk yetiştirirken topluma da bir fert yetiştirdiklerinin farkında olarak hareket etmelidirler. Okul ve aile iş birliği bu minvalde oldukça önem arz etmektedir. Aileler, okulda akademik öğretilerle beslenen, aynı zamanda iyi bir insan olarak eğitime çalışılan evlatlarının bu süreçlerine olumlu katkı sunmaya çalışmalıdırlar. Toplumun tüm fertleri toplumu büyük bir aile olarak görüp etrafında gördüğü olumsuzlukları da gücünün yettiği ölçüde gidermeye yönelik çalışmalar yapabileme gayretinde olmalıdır. Son yıllarda birçoğumuzun eleştirdiği "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın." zihniyetinden kaynaklanan mevcut durum hepimizi fazlasıyla rahatsız etmektedir.

Aileler, toplumlar kısa sürede değiştirilip dönüştürülemezler. Zaten toplumların planlamaları genellikle kısa vadeler için yapılmaz. Uzun vadeler bir ferdin kendi yaşamı için uzun olarak adlandırılabilir fakat bir toplumun yaşam sürecinde oldukça kısa olarak değerlendirilebilir. Bu yüzden aileler öncelikle evlatlarını olumsuz ortam ve içeriklerden uzaklaştırabilmeli, ev ortamını huzurlu, mutlu bir yuvaya dönüştürecek muhabbet ortamı oluşturabilmelidir. Evlatlarının temas ettiği eğitim kurumlarıyla her daim iş birliği içerisinde olmaya gayret etmeli velhasıl aslında toplumun geleceğinin kendi ev ortamındaki düzenden geçtiğini fark ederek bu önemli sorumlulukla topluma karşı görevini ifa etmek için elinden geleni yapmalıdır. Ailenin güçlü olduğu toplumlar da güçlü olacak ailenin sorunlu olduğu toplumlar da sorunlu toplumlar olacaktır. Millî Eğitim Bakanlığımızın aile yılı ilan ettiği bu yılda toplumun tüm fertlerinden aile kurumunun ciddiyetini fark etmesini, üzerine düşen sorumlulukları lâyıkıyla yerine getirme derdiyle dertlenmesini istirham ediyorum.

Bu yıl oluşacak hassasiyetle gelecekte evlatlarımıza huzurlu, mutlu bir yaşam sürebilecekleri bir toplumu miras bırakabileceğimize yürekten inanıyorum.

EVE DÖNMEK

Dr. Zehra ATAK

Gün boyunca dış dünyanın kendisine yüklediği tüm zorlukları omuzlayan insan, akşam olunca eve dönmek için can atar. Ev, dört duvarla çevrili bir barınaktan çok daha fazlasıdır insan için. Ev, insanın fiziksel mevcudiyeti olan bedenin güvende olduğu bir yapı olmakla beraber manevi varlığı olan ruhun sükûnete erdiği yuvadır. Eve dönmek de karanlıktan aydınlığa, korkudan güvene, fırtınadan dinginliğe, açlıktan doygunluğa, yorgunluktan dinlenmeye, kaygıdan sekineye, stresten huzura varmaktır. Onun için tüm gün bulunduğumuz yerdeki kirlilikten etkilenen ayakkabılarımızı, soğuktan korunmak için giydiğimiz paltolarımızı ve dış dünyada yürütmek zorunda olduğumuz rollerin gerektirdiği maskelerimizi bırakarak geçeriz eşikten içeri. Ev, dış dünyanın kirlerinden uzak tutulması gereken kutsal bir mekân olmakla beraber maskelere ihtiyacımız olmadan yalın olarak kendimiz olacağımız ve kendimizi bulacağımız yegâne sığınaktır bizlere lütfedilen. Huzur bulalım diye kendi türümüzden eşler yaratıp aramızda sevgi ve merhamet var eden Cenab-ı Hak, bu farkındalıkla kendimizi bulmamızı ve O'nun kudretini idrak etmemizi murat etmektedir belki de. Eşiğin ötesindeki yerde gün içindeki başarılarımız, hatalarımız, eksikliklerimiz, yarışlarımız, rakiplerimiz ve unvanlarımız yoktur artık. Varlığımızın en saf hâliyle sadece "biz" olduğumuz için kabul gördüğümüz, gerçek benliğimizle var olduğumuz bir yerdir burası. Bu koşulsuz kabul, insanı dik tutan en büyük manevi güçtür.

Deprem kuşağında varlığını sürdüren bir yurdun sakinleri olarak biliriz ki sağlam temelleri ve güçlü kolonları olan bir ev, en güçlü sarsıntıda bile dimdik ayakta durmaya devam eder. Toplumun bozulmuşluğuna inat, helal çerçevede kurulan evlilik müessesisiyle âdeta radye temel üzerine oturtulur yuva. Onu ayakta tutan kolonlar ise helal lokma peşinde koşup yorgun düşen babanın çabası, sevgisini ilmek ilmek işleyen annenin emeği, evlatlarını vatana millete hayırlı insanlar olsunlar duasıyla yetiştiren büyüklerin duası, yarınları omuzlayacak çocukların neşeli cıvıltılarıdır.

Çocukların ilk mektebidir yuva. Çocuğa devasa görünen dünyada minik parmaklarından tutan anne ve babasıdır onun ilk öğretmeni. Hiçbir şeye gücünün yetmediği bir acizlik içerisindeyken annesinin kucağında duyduğu huzur, dünyanın güvenli bir yer olduğuna dair bir eminlik hissiyle beraber insanın Mutlak Güç karşısında hissettiği güven ve teslimiyet duygusunu

kazandırır ona. Anne ve babasının ellerini tuttuğunda kendisini asla bırakmayacaklarına duyduğu inanç, onda diğer insanlarla sağlam ilişkiler kurmanın temelini oluşturmakla beraber Yaratıcı'ya duyulan güveni ve tevekkülü de inşa eder. Korktuğunda babasının gölgesinde güçlü ve güvende olduğunu bilmesi, ona zorluklarla mücadele etme gücüyle beraber Yaratıcı'nın büyüklüğünü idrak ederek O'na hayranlıkla iman etmeyi öğretir.

Okul çağına geldiğinde çocuğun eğitim sürecine okul dâhil olsa da kültürün, adâbın ve yaşam felsefesinin kazanıldığı yegâne yerdir yuva. Hep daha fazlasına ihtiyacı olduğunun pompalandığı modern dünyada bir sofraya etrafında toplanan aile sıcaklığında elindekine şükretmenin lezzetini fark ettirir insana yuva. Şükürü ve kanaati tattırarak farklı nimetlere sahip olanlara haset etmeden ya da onlar karşısında aşağılık kompleksine kapılmadan elindekilerin değerine odaklanmayı öğretir insana yuva. Varlık sebepleri olan büyüklerine "Öf!" bile demeden hürmet eden anne babasından saygı ve merhameti öğrenir çocuk burada. Tüm yorgunluklarına rağmen bitmek bilmeyen sorularını tebessümle cevaplayabilen büyüklerinden sabır ve anlayışı tecrübe eder çocuk ilk yuvasında.

Yuvada kazanılan şahsiyet, sağlam bir halat misali ruhu kıyıya bağlayarak en güçlü fırtınalar karşısında bile savrulmadan ayakta durmayı sağlar. "Ben" olmaktan çıkıp "biz" olmanın gücünün hissedildiği yuva, aynı zamanda nefsin aşırılıklarının törpülediği tezkiye yeridir. Eşlerin birbirlerinin kusurlarını örtmede, eksiklerini tamamlamada vücudun mahremiyetini sağlayan bir elbise gibi olabilmelerini sağlar yuva, eşlerin her birine. Öfkesini kontrol altına almakla otokontrolü, eşini kendine tercih etmekle diğerkâmlığı, yorulsa da yola devam etmekle fedakârlığı, zorluklara göğüs germekle sabrı, hayatın iniş çıkışlarında yeniden harekete geçmekle cesareti öğrenen insan; aile olmakla özümser tüm bu erdemleri. Belki de bundandır evlenen insanın, dinini de tamamlamış olarak görülmesi...

Yazıyı okuyanlar, aileye fazlaca güzellmeler yaptığımızı düşünerek "Nerede o eski aileler?" diye iç geçiriyor olabilirler ki pek de haksız sayılmazlar bu düşüncelerinde. Madem böyle güçlü bir aile kurumumuz var, neden şahit oluyoruz bunca şiddet olayına? Neden kadın, erkek, yaşlı, genç, çocuk hatta bebek demeden hunharca katlediliyor insanlar? Ne oldu, o

parmakla gösterilen örnek yuvalarımıza? Ne oldu o kadim medeniyetimize? Ne oldu bize? Neden bozuldu tuzumuz bile? Bu bozulmanın birçok bileşeni vardır elbette. Bunu sadece eğitim sistemimizle, sadece ekonomik düzen ve işleyişteki değişimle, sadece değişen dünya standartlarıyla vs. açıklayamayız. Bunların bazısını, tamamını veya çok daha farklı bir başka sebebi, kötü gidişattan sorumlu tutsak da bunu düzeltmeye çalışmak, akıntının tersine yüzmekten daha zor olacaktır maalesef.

Burada şu anda birçoğumuzun mustarip olduğu ve nispeten değiştirebilme gücüne sahip olduğumuz ya da en azından kontrolü elimize alabileceğimiz iki güncel etmene değinmek istiyorum. Bunlardan ilki dünyayı kasıp kavuran modernite ve akabinde postmodernitenin getirisini olan doğru din anlayışından uzaklaşma ve batıla yönelme olacak. Modernitede dinin ahyon olduğu, insanlar tarafından dayatılan safsatlarla yanıltılan insanımız, Batı'nın bozulmuş dinine karşı aldığı gardı, kendisinin bozulmuş dinî yaşantısıyla birleştirip dine ve dinî otoritelere başkaldırdı yıllarca. Fitratındaki inanma ihtiyacı karşılanmayınca da sapkınlığa varan inanışlara yöneldi. Kendine yapılan dayatmaları çocuklarına yaşatmama niyeti içerisindeki yeni nesil ebeveynler, çocuklarını dinin ve geleneklerin baskısından uzak büyütmek adına onları herhangi bir otorite gücüyle tanıştırmadan yetiştirmeyi tercih etti. Otorite varlığını hissetmeden yetişen sözüm ona özgür bireyler, bireyselleşmeden toplumsallaşmaya geçemediğinden toplumsal kurumların en küçüğü ama en önemlisi olan evliliği sürdürmede ve aile olmada yetersiz kaldı.

Henüz bu inanç boşluğu telafi edilememişken hayatımızı çepeçevre kuşatan pek çok etmeden biri olan kontrolsüz dijitalleşme, sahnedeki yerini aldı. Dijitalleşmedeki baş döndürücü değişimlerin etkisiyle ailede büyük savrulmalar yaşanmaya başladı. O kutsal sığınacağın duvarlarında derin çatlaklar oluştu. Bu çatlaklardan içeri giren sert rüzgârlarla yuvaların sıcaklığı azaldı, okuduğumuz üçüncü sayfa haberleri tek sayfaya sığmayacak kadar çoğaldı, insan hayatının değeri tükenmeye durdu. Başkalarının sözde mükemmel hayatlarını izlerken kendi evindeki huzuru gözden kaçırmaya başladı insan. Kadim medeniyet öğretileri yabana atılırken insanların yeni yuvaları, ceplerinde taşıdıkları parlak ekranlar olmaya başladı artık. Aynı çatı altında olsalar da başka dünyalarda gezinen, bırakın birbirleriyle sohbet etmeyi göz teması kurmaktan dahi uzaklaşan, büyüklerin önemini yitirdiği, küçüklerin görmezden geldiği, yan yana yalnızlıklar yaşayan insanların bulunduğu yeni yuvalardaki fertlerin dönüşümü; evi de dönüştürdü. Zamanın değişimi, dönüşümü kaçınılmaz kılar elbette. Değişen zamana

ayak uydurmak, dünyayla eşzamanlı yürümek gerek tabii ki ama değerlerimizi yitirmeden, özümüzden uzaklaşmadan, varoluşumuzun anlamını kaybetmeden. Peki, ama nasıl?

Çözüm için büyük nutuklar atmaya gerek yok aslında zira çözüm elimizde. Nasıl ki depreme veya savaşa karşı önlemler almak gerek. Vatani korumada olduğu gibi aileyi korumada da tehlikenin farkında olmak, yuvaların etrafına güçlü çelik kubbeler çekmek ve düşmana kapıyı sıkı sıkıya kapatmak gerek. Böylece dışarıdaki dünya ne kadar sertleşirse sertleşsin alınan tedbirlerle güçlendirilmiş yuvalarımız o nispette fırtınalardan etkilenmeden ayakta durabilecektir. Kadim medeniyet mirasımızın aydınlığında, Üsve-i Hasene kılavuzluğunda, ilkelerimizin farkında ve kendimizden emin yürümeye başladığımızda tehlikeye de kapılarımızı kapatmış olacağız.

Çözüm ellerimizde, hatta parmaklarımızın ucunda. Aileyi yeniden güçlü bir sığınağa dönüştürüp dimdik ayakta kalabilecek mukavemete getirmek için ekranları bir süreliğine kapatmakla işe başlayabiliriz mesela. Kapıyı kapattığımızda dışarıda kalması gerekenleri orada bırakıp evimizdekilerin gözlerinin içine bakarak onları sevdiğimizi söylemekle devam edebiliriz. Dışarıdaki yabancıyla değil aile fertlerimizle içtenlikle ilgilenerek onlara değer verdiğimizizi gösterebiliriz. Peygamberce bir tavırla tüm vücudumuzla ve benliğimizle muhababımıza yönelip hâl ve kâl ile "Sen benim için değerlisin çünkü sen bana Yüceler Yücesi'nin emanetisin." demek suretiyle varlıklarına şükürümüzü ifade edebilir ve onlara karşı sergilediğimiz davranışlardan hesaba çekileceğimiz bilincini diri tutabiliriz. Birlikte dünya ve ukbâ cennetine ulaşacağımız gayeler bulabiliriz. Hiçbiri ekstra maddi imkân gerektirmeyen bu küçük adımlar, büyük değişimler meydana getirecektir evlerimizde. Bir kelebeğin kanat çırpmasının, dünyanın öbür ucunda fırtınaya yol açabileceğini düşündüğümüzde uzun vadede etkisinin küçümsenemez olduğunu göreceğimiz adımlardır bunlar.

Şimdi başkalarının hayatlarına özenmek yerine özenilesi hayatlar inşa etmenin vaktidir. Dünyada bırakılıp gidilecekleri biriktirmek yerine ebetlere uzanacaklara yönelmenin vaktidir. Elimizdeki ekranların parlaklığını azaltıp evimizin kıymetlilerine "İyi ki varsın!" diyerek sevdiğimizimizin gözlerinin parlaklığını artırmanın vaktidir. Sevmenin, hâlâ fırsat varken sevgiyi ifade etmenin, mutlu etmenin vaktidir. Unutmayalım ki hayat paradoksal şekilde mutlu ettikçe mutlu olunan bir yolculuktur. Bu gayret içerisinde attığımız adımlar, bizi sadece evimize değil kendimize, öz benliğimize götürecektir. Haydi durmayalım, evlerimize koşalım, kendimize varalım. Hemen, şimdi...

Mehmet BEDİR

12 MART

OKULLARDA İSTİKLÂL MARŞI 'NI ANLAMLI ÖĞRENMENİN YOLLARI

Mahmut Doğan ÖZMEN

Bir milletin ortak hafızasını ve tarihsel bilincini canlı tutan unsurlar arasında millî marşlar özel bir yere sahiptir. Millî marşlar bir toplumun tarihsel tecrübelerini, değerlerini ve kolektif duygularını yansıtan sembolik metinlerdir. Türk milletinin millî marşı olan İstiklâl Marşı, Millî Mücadele yıllarında yazılmış ve milletin bağımsızlık iradesini, imanını ve kararlılığını dile getiren bir destan niteliği kazanmıştır.

İstiklâl Marşı, Mehmet Âkif Ersoy tarafından kaleme alınmış ve 12 Mart 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından millî marş olarak kabul edilmiştir. Maarif Vekâleti tarafından açılan yarışmaya gönderilen yüzlerce şiir arasından seçilen bu eser, yalnızca edebî değeriyle değil aynı zamanda Millî Mücadele ruhunu yansımasıyla da öne çıkmıştır.

Bugün okullarda her hafta saygı ile okunan İstiklâl Marşı, yalnızca bir tören metni olarak değil; tarih, değerler eğitimi ve kültürel kimlik açısından anlamlandırılması gereken bir eğitim materyalidir.

1919–1922 yılları arasında verilen Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin varlık mücadelesi olarak tarihe geçmiştir. Bu süreçte cephede savaşan askerin moralini yükseltmek ve milletin bağımsızlık iradesini ifade edecek bir millî marşa ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla 1921 yılında Maarif Vekâleti tarafından bir şiir yarışması düzenlenmiştir.

Başlangıçta yarışmaya katılmak istemeyen Mehmet Âkif Ersoy, ödül şartının kaldırılması üzerine şiirini yazmış ve eser kısa sürede büyük bir etki uyandırmıştır. TBMM’de yapılan oylama sonucunda Mehmet Âkif’in şiiri 12 Mart 1921’de İstiklâl Marşı olarak kabul edilmiştir.

İstiklâl Marşı’nın kabulü, yalnızca edebî bir karar değil; Millî Mücadele ruhunun resmî bir sembole dönüşmesi anlamına gelmektedir. Bu marş, milletin bağımsızlık karakterinin ve özgür yaşama iradesinin güçlü bir ifadesidir.

İstiklâl Marşı’nın Değerler Eğitimi Açısından Önemi

İstiklâl Marşı, içerdiği temalar bakımından değerler eğitiminin güçlü bir metni olarak değerlendirilmektedir. Yapılan akademik araştırmalar, marşın mısralarında birçok temel değer yer aldığını ortaya koymaktadır.

Bir içerik analizi çalışmasına göre İstiklâl Marşı’nda; bağımsızlık, vatan sevgisi, cesaret, özgürlük, sorumluluk, şehitlik bilinci, inanç ve dayanışma gibi çok sayıda değer bulunmaktadır.

Başka bir araştırmada ise sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin önemli bir kısmının marşın kıtalarında yer

aldığı tespit edilmiştir. Bu değerler arasında özellikle özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, saygı ve dayanışma ön plana çıkmaktadır.

Bu durum, İstiklâl Marşı’nın eğitim ortamlarında değer aktarımı için güçlü bir pedagojik araç olduğunu göstermektedir.

Literatürde yapılan bazı çalışmalar, öğrencilerin İstiklâl Marşı’nı ezbere okuyabildiklerini ancak bazı kelime ve kavramları tam olarak anlamakta zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Örneğin öğrencilerin marşta geçen bazı anahtar kavramların anlamını bilme düzeyleri farklılık gösterebilmektedir.

Bu durum, marşın sadece törenlerde okunmasının yeterli olmadığını, anlam temelli öğretim yaklaşımlarının uygulanması gerektiğini göstermektedir.

İstiklâl Marşı’nın öğrenciler tarafından içselleştirilmesi için klasik tören yaklaşımının ötesine geçmek gerekir. Bu noktada aşağıdaki pedagojik yöntemler etkili olabilir:

Öğrencilere marşın yazıldığı dönemin şartları anlatılmalıdır. Kurtuluş Savaşı’nın zorlukları, milletin bağımsızlık mücadelesi ve Mehmet Âkif’in hayatı konularında detaylı bilgilendirme yapmak bağlamı anlamayı ve marşın ruhunu kavramayı kolaylaştırır.

İstiklâl Marşı’nın bazı kelimeleri günümüz Türkçesinde sık kullanılmamaktadır. Bu nedenle kıta kıta anlam çözümlemesi, anahtar kelimelerin açıklanması, metafor ve sembollerin yorumlanması öğrencilerin metni daha derin kavramasına katkı sağlar.

Marşın içerdiği duyguyu hissettirmek için drama çalışmaları, şiir yorumlama etkinlikleri, görsel sanat çalışmaları, kısa film veya animasyon çalışmaları kullanılabilir.

İstiklâl Marşı; Türkçe dersinde edebî metin, sosyal bilgiler dersinde tarihsel belge, müzik dersinde millî marş, değerler eğitimi kapsamında karakter eğitimi olarak ele alınabilir.

Taceddin Dergâhı gibi mekânların tanıtılması, öğrencilerin marşı yazıldığı tarihsel atmosferle ilişkilendirmesine yardımcı olur. O döneme ait film ve fotoğraf arşivlerinin incelenmesi yoluyla, öğrencilerde ilk meclis, Ankara’nın ve İstanbul’un dönemseller yapısı ve gelişmişlik düzeyi algısı oluşturulmalıdır.

İstiklâl Marşı, Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin ve ortak değerlerinin en güçlü sembollerinden biridir. 12 Mart 1921’de TBMM’de kabul edilen bu eser, yalnızca bir millî marş değil; aynı zamanda tarih, kültür ve değerler eğitimi açısından eşsiz bir metindir.

Eğitim açısından bakıldığında İstiklâl Marşı’nın öğrenciler tarafından anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle öğretim sürecinde edebî analiz, drama etkinlikleri ve disiplinler arası yaklaşımlar gibi yöntemler kullanılmalıdır.

İstiklâl Marşı’nı anlamak bir milletin bağımsızlık idealini, tarihini ve ortak ruhunu kavramaktır.

MEHMET AKİF ERSOY

SEYFİ BABA

Selamün Aleyküm İsmet Hanım.

Aleyküm Selam Mehmet Bey.

Gecen akşam eve geldim. Dediler:

Duydun mu? Sayfi Baba Hastalanmış, yatıyormuş.

Allah Allah! Neşî var mı acaba?

Bilmeyiz, şu haber verdi: Gecekten bu sabah.

Neşî ben evde olaydım. Eşef ettim, vah vah!

Bir fener yok mu, verin... Nerede sopam? Nisrâ çabuk ol!

Geçtikten kalın bakılmıyınca... Zîrâ gel Hem uşun, hem de bataktır.

Daha a'lâ, koluniz: Teşvîs geldi, bu akşam deşîlîz biz yalmîz.

Sopa sağ elde,

Kirik camlı fener sol elde;

Boşanan yağmur iliklerde, camur tîs belde.

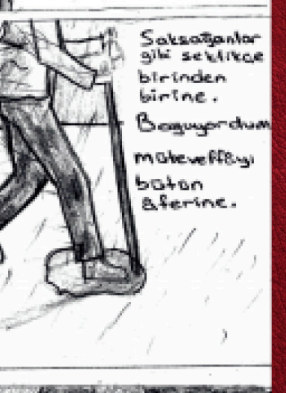

PAT!!

Hani, golan şîmâlen kaldırma, hortlayarak;

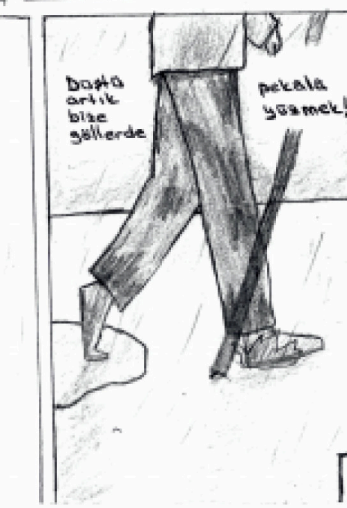
"Gel!" diyen taşları kurtarmasa, İnsan batacak.

Saksâşantır gîk sekteke birinden birine. Başuyurdum mâkveffîyî bâtan âferine.

Sormayın dîrdîmî, bitmez ni o taşlar, gîderde,

Başta artık bize gîlerde pekala yüsmek!

Yakamolar saşarak her taraftan fenerim, Çifte sandal, yağyardık, O yüser, ben yüserim.

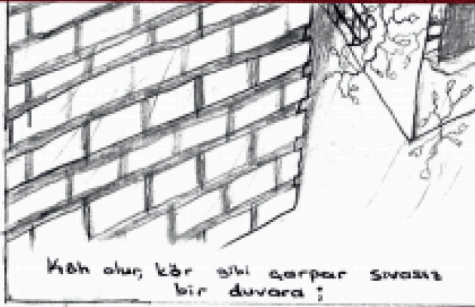
Çok mu yüsedik, bilemem, topogî bulduk neşî;

Fenerim başladı etrâ fîmî fektük hisse.

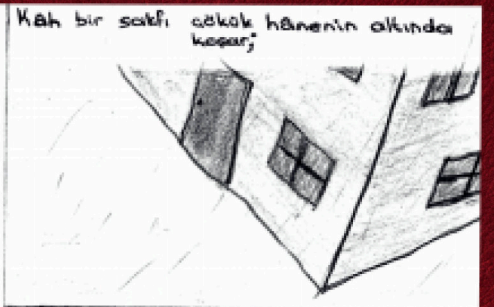
1

Vakti ben de yordudum, o fakat pek yagın
Bakıyordum daha mahmutluğunda cavan:

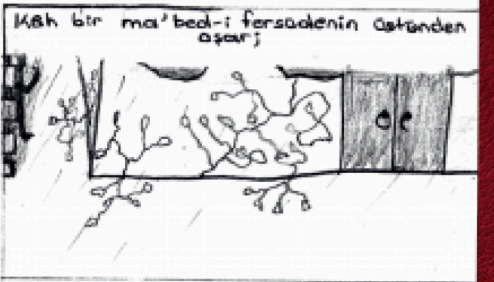
Kâh olur, kâr sîhi çarpar sıvasız
bir duvara;

Kâh bir saklı çekek hânenin altında
keşer;

Kâh olur,
mürde
suâ'eti
dâşer
bir
meşara;

Kâh bir ma'bed-i fersâdenin üstünden
aşar;

Vakt olur pek sâp
gerlerde, bakarsın, dâşer;
Sonra en korkulu
eşhasa celimmez
satâr;

Gecenin sütre-i yeldasını çekmiş, öryan,
Sokulup bir saçağın altına güyü uyuyan
Hânımın yekeli birlerce sefilân-ı beşer;
Sesi dinmiş yuvalar, hâke serilmiş evler;

Kaçmaktan beşer bir sâp
büvne keşer; O kapın rûbâkına,
dârmâdâşer saşuvuları;

Bilmekle, yer yer, içinden kabarmı
mezâbeleri? Evi sünmün, sokulub
geşen aileleri!

Gece rehânen, sabâh olmat mı bakarsın
Sâhil! Ser serî, derâzde
Büvne, hârâmî,
kâtil... Böyle bir
manzârâ gendâ
ise bizim kâr bânî
Bana göstermedi
bir kerre...
Nîcân? Belki
değil!

Ya o büvne de
rahmet suyu
nûş eyleyerek
Hâlmî enfâs
edivermez mi
hemen "cîsî"
diğeret?

O sâman sârmânın, lâmânın
Sevkiyle
Yürüyen kârlere dârdüm,
O ne dehşetli hele!

Sâpım orta, bana hem gât,
hem ayak, hem eldi...
Ne sâlan süyleyim
kalbime hoşget geldi.

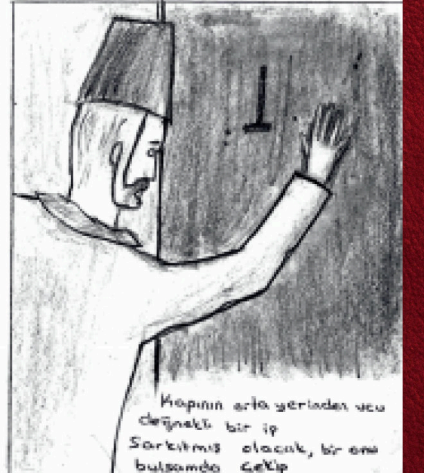
Hele yâ Rabbi sâkür, kârdân da
tane çener
Gacıyor... Sâpımayarak dâşer
ise eşer

Gidelerim arkâkârdından... Yâhu buldum
zâten,
Yâhu buldum, diğerim, gelmiş
sâlmâ hâis ben!

İşte karşında bizim yâri-
Kârdân
Bakalım var mı ışık? Yoksa
mühâkkak yâhu.

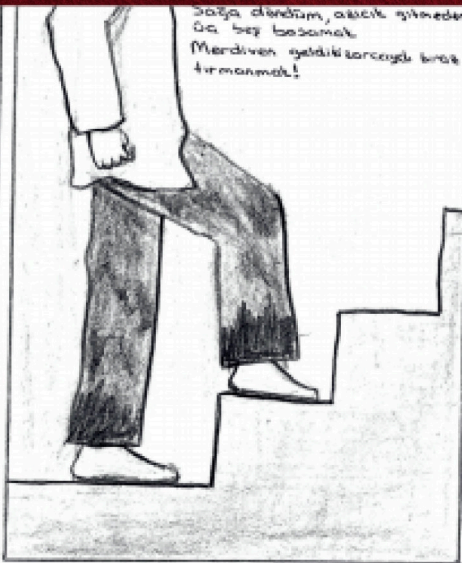
Kârdân orta yerinden vâ
değnekli bir ip
Sârtılmış olacakt, bir eme
bulsânda çekip

2

Akıversem... iyi omma kapı zâhen aradık...
Gökba bir sığın olmuştuk... Neme lâzım artıktı,

Girerim ben diğer kendimi aştım
İleri, Ayağımdan çıkıp hastası geçtim ileri.

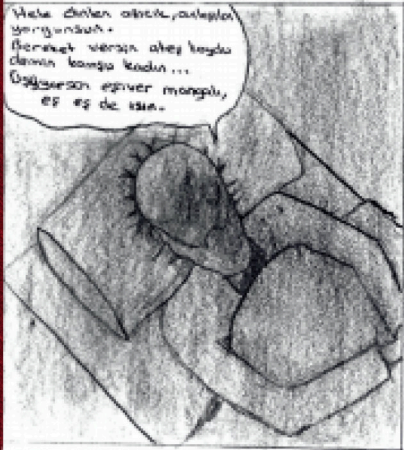

Doğa döndüm, ancak sınımdan
Geçer basamak Merdiven geldi ki zorcuyla bira
tırmanmak!

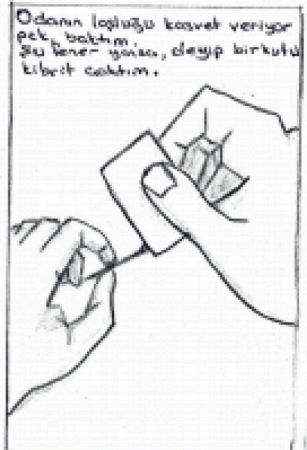

Doğa döndüm, odanın eski püskü
Perdesini, Aralarım kulduğum duydu
fakir sesini!

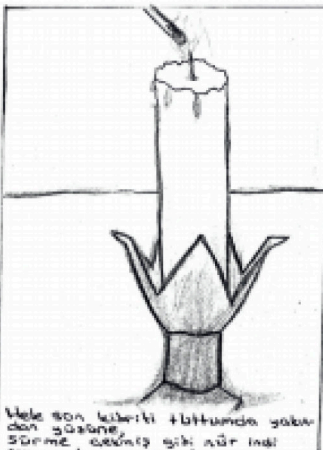
Neme kıldın! Beni hiç gök-
müden evlâdım! Wakkâf
benim kıldığın ki hehler
sâlmâdık. Bilmem senin
iğn, sonra benim gel peki
vâkıf...

Nele dânen abak, anlaşıp
yığılındın. Bermet versen aley kaydu
dânen kâmp kadın...
Dânen senin evler mangı, ef
es de isin.

Odamın loğluğu kasvet veriyor
pek baktım, şu kener yâni, deşip
birtüdü kibrit çıktım.

Nele son kibriti tıttımca gâv
dan gâvane, Şöme deşip işi sür
mumun kor adânet!

O odanın nîm açılıp perde-i zuimet,
nâğış, Gârda açılıp perde-i zuimet,
bir söhne-i urğân-ı sefalet ki nigâh,
Şâir olsam yine tas-
vürü olur bence mu-
hâlet! Öperigentiş deşip
edemet abakü noğâl!

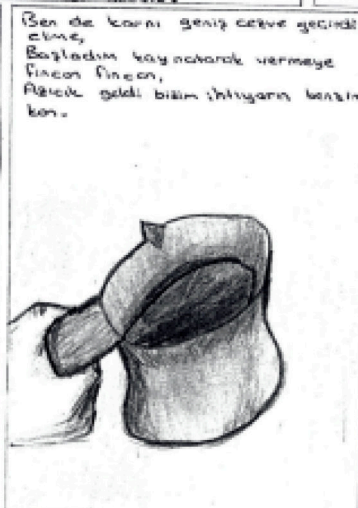

Çekerek dânenim izânetim, Eski odu,
Şörensüp mangala yakla-
tı baktım Şeyh Baba.

İhtimur vendi demin kâmp...
Bulayık, şunu
gün...
Sen aley
ben abânet!

Odu icâdeti
iğdir...
Ama buldum,
aramak istene
oğlum, gitme...

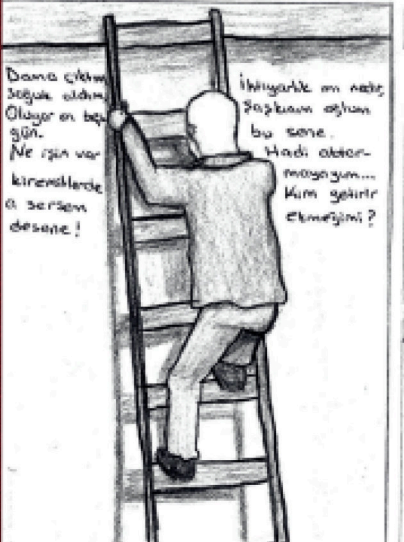

Ben de kârı geniş cüvve geçirdim
etme, Başladım kaynarak vermeye
fincan fincan, Akıcık geldi bîm ihtiyarın
benim kan.

Şimdi biriktir bakalım, neydi senin
kâstâletim? Nele odanın sâmm, gâvâ
bu kep pek selâm.

Mekmet
Ağ, un eri
demis, Onu
aktarmak
için

Dâna dânen
şöykâ edim,
Oluyor en be-
gün, Ne işin var
kiremlerde
a sersem
desene!

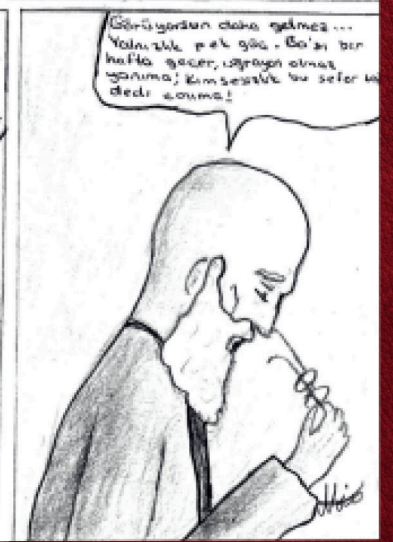
İhtiyarlık mî nele
Paştâvâ oğlum
bu sene, Hadi abâ-
mâşgün... Kim
geçirir ekmeğini?

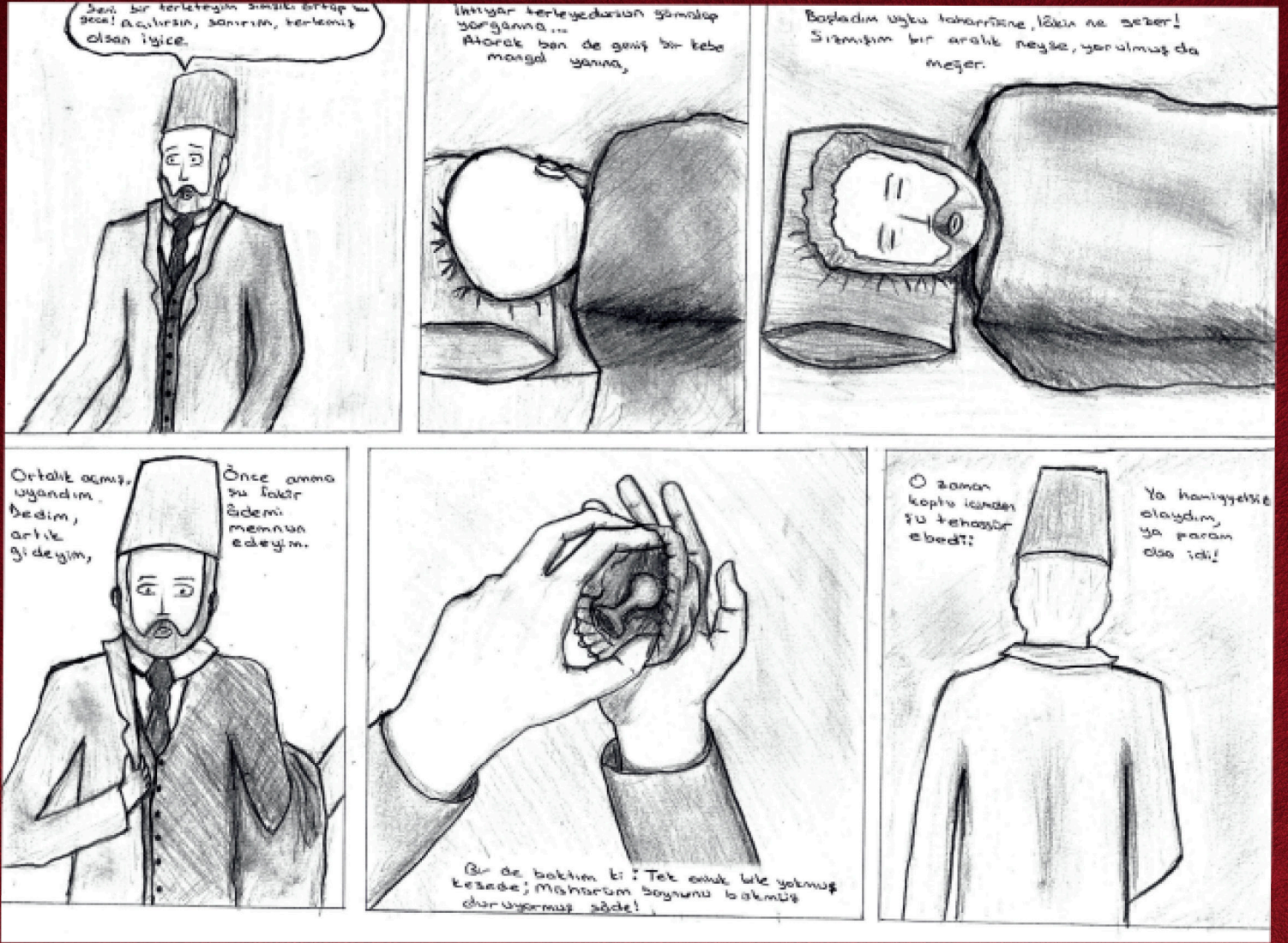
Oturup kâr gibi, nâmerde el acımda
iğ mi? Kim kazanmazsa bu dânyâda, bir
ekmek parâsi: Dâstâvâ işte kârın, dâstâvânın
mâskorâsi! Yoksa yetmiş beş geçmiş bir adam
if yâponâz!

Ona nele yapacak! Beş vâkıf
âdestle namâz, Hastalandım, bakacak kimsesi-
gim yok! Oğlum, Gece gündüz kâmpor, ef diye,
bilmen ne zaman
geli ekmele vâkıfın? İşte saat
belki de Ge.

Görüyordun dâna gelmes...
Yâni, nele pek gâv. Bâ'ni bir
halka geçir, işte oğlum, kimseyle bu sefer
dedi sâmm!

Nuh Mehmet Baldöktü Anadolu Lisesinden;

Metin Yazarı Firdevs Berra Göçmen

Kapak Çizeri Elif Şahin

Hikaye Çizeri Muhammet Muhsin Doğan

Danışman Damla Güler

Şemun AKMAN

KAYSERİ
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

